

Våldsbrott och brottsoffer

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena, bl.a. med hänvisning till pågående arbeten. Av yrkandena behandlas 14 förenklat eftersom riksdagen har behandlat samma eller i huvudsak samma frågor tidigare under valperioden.

I betänkandet finns 18 reservationer (M, SD, C, L, KD).

Behandlade förslag

Cirka 50 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Våldsbrott	8
Hedersrelaterat våld	16
Tvångsäktenskap	20
Hatbrott	24
Kontaktförbud	27
Risk- och hotanalyser	32
Brottsoffer	34
Skadestånd	40
Barnahus	45
Motioner som bereds förenklat	47
Reservationer	48
1. Våld mot äldre, punkt 3 (M, SD, KD)	48
2. Barn som upplevt våld, punkt 5 (M, C, L, KD)	48
3. Hedersrelaterat våld, punkt 6 (M, C, KD)	49
4. Ytterligare åtgärder för att förhindra att unga blir gifta mot sin vilja, punkt 8 (M, C, L, KD)	50
5. Rättsväsendets arbete mot hatbrott, punkt 9 (L)	50
6. Ökad användning av kontaktförbud, punkt 11 (SD, C, L)	51
7. Skärpt straff för överträdelse av kontaktförbud, punkt 12 (SD)	52
8. Skärpt straff för överträdelse av kontaktförbud, punkt 12 (L)	52
9. Förenkla utfärdandet av kontaktförbud, punkt 13 (SD)	53
10. Utöka området för kontaktförbud, punkt 14 (L)	54
11. Information till brottsoffer, punkt 16 (C)	54
12. Utveckla polisens arbetssätt, punkt 17 (KD)	55
13. Stödcentrum för unga brottsoffer, punkt 18 (KD)	55
14. Stödet till brottsofferjourer, punkt 19 (KD)	56
15. Skadestånd till brottsoffer, punkt 21 (C, KD)	57
16. Statlig skadeståndsgaranti, punkt 22 (SD)	57
17. Översyn av skadeståndsnivåerna, punkt 23 (KD)	58
18. Höjda skadeståndsnivåer, punkt 24 (SD)	59
Särskilda yttranden	60
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (M)	60
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (SD)	60
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (L)	60
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (KD)	60
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	61
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	61
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	67

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Våldsbrott

1. Utbildning av rättsväsendet

Riksdagen avslår motion

2016/17:2627 av Annika Qarlsso (C) yrkande 2.

2. Samordning mellan myndigheter

Riksdagen avslår motion

2016/17:3037 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkande 40.

3. Våld mot äldre

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:442 av Lars-Arne Staxäng och Ann-Britt Åsebol (båda M) och
2016/17:3228 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 1 (M, SD, KD)

4. Våld riktat mot funktionshindrade

Riksdagen avslår motion

2016/17:3017 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C) yrkande 1.

5. Barn som upplevt våld

Riksdagen avslår motion

2016/17:3237 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 2.

Reservation 2 (M, C, L, KD)

Hedersrelaterat våld

6. Hedersrelaterat våld

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 23,

2016/17:3372 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 30 och

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 38.

Reservation 3 (M, C, KD)

Tvångsäktenskap

7. Utvärdera lagstiftningen mot tvångs- och barnäktenskap

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 26,

2016/17:3372 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 31 och

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 36.

8. Ytterligare åtgärder för att förhindra att unga blir gifta mot sin vilja

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3237 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 5 och

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 37.

Reservation 4 (M, C, L, KD)

Hatbrott

9. Rättsväsendets arbete mot hatbrott

Riksdagen avslår motion

2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 14.

Reservation 5 (L)

10. Funktionsnedsättning

Riksdagen avslår motion

2016/17:3017 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C) yrkande 2.

Kontaktförbud

11. Ökad användning av kontaktförbud

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:392 av Annicka Engblom m.fl. (M) yrkandena 3 och 4,

2016/17:1720 av Said Abdu (L),

2016/17:2785 av Anna Wallén (S),

2016/17:3037 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 29 och

2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 4.

Reservation 6 (SD, C, L)

12. Skärpt straff för överträdelser av kontaktförbud

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 2 och

2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 2.

Reservation 7 (SD)

Reservation 8 (L)

13. Förenkla utfärdandet av kontaktförbud

Riksdagen avslår motion

2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 9 (SD)

14. Utöka området för kontaktförbud

Riksdagen avslår motion

2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 3.

Reservation 10 (L)

*Risk- och hotanalyser***15. Risk- och hotanalyser**

Riksdagen avslår motion

2016/17:3037 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkandena 36 och 37.

*Brottsoffer***16. Information till brottsoffer**

Riksdagen avslår motion

2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 6.

*Reservation 11 (C)***17. Utveckla polisens arbetssätt**

Riksdagen avslår motion

2016/17:1538 av Andreas Carlso m.fl. (KD) yrkande 7.

*Reservation 12 (KD)***18. Stödcentrum för unga brottsoffer**

Riksdagen avslår motion

2016/17:1538 av Andreas Carlso m.fl. (KD) yrkande 13.

*Reservation 13 (KD)***19. Stödet till brottsofferjourer**

Riksdagen avslår motion

2016/17:1538 av Andreas Carlso m.fl. (KD) yrkande 2.

*Reservation 14 (KD)***20. Informationskampanjer om sexköpslagen**

Riksdagen avslår motion

2016/17:3037 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkande 41.

*Ersättning till brottsoffer***21. Skadestånd till brottsoffer**

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 23,

2016/17:1538 av Andreas Carlso m.fl. (KD) yrkande 11 och

2016/17:1785 av Said Abdu (L).

*Reservation 15 (C, KD)***22. Statlig skadeståndgaranti**

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1744 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1 och

2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 13.

Reservation 16 (SD)

23. Översyn av skadeståndsnivåerna

Riksdagen avslår motion

2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 10.

Reservation 17 (KD)

24. Höjda skadeståndsnivåer

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1744 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 2 och

2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 12.

Reservation 18 (SD)

Barnahus

25. Barnahus

Riksdagen avslår motion

2016/17:2610 av Stefan Nilsson och Annika Hirvonen Falk (båda MP) yrkandena 1 och 3.

Förenklad beredning

26. Motioner som bereds förenklad

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 6 april 2017

På justitieutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S), Ellen Juntti (M), Pål Jonson (M) och Sultan Kayhan (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 50 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2016/17. Yrkandena rör våldsbrott och brottsoffer och tar upp frågor om bl.a. våld i nära relationer, hedersrelaterat våld, tvångsäktenskap, hatbrott och brottsoffer. Yrkandena återfinns i bilaga 1. Av dessa motionsyrkanden föreslås 14 behandlas förenklat. Dessa yrkanden finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Våldsbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med begäran om tillkännagivanden om utbildning av rättsväsendet, samordning mellan myndigheter, våld mot äldre, våld mot funktionsnedsatta och barn som upplevt våld.

Jämför reservationerna 1 (M, SD, KD) och 2 (M, C, L, KD).

Motionerna

I motion 2016/17:2627 av Annika Carlsson (C) yrkande 2 begärs att polis, åklagare, domare och nämndemän ska genomgå utbildning om våld i nära relationer och sexualbrott.

I motion 2016/17:3037 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkande 40 begärs att samordningen mellan myndigheter som kommer i kontakt med våldsutsatta personer ska bli bättre.

I motion 2016/17:3228 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1 begärs att Åklagarmyndigheten ska följa upp den förra regeringens reform av straffskärpningsgrunderna i brottsbalken, t.ex. att ett brott begås mot någon som har svårt att värja sig. Motionärerna anför att syftet med reformen var att straffskärpningsgrunderna i brottsbalken skulle få större genomslag.

I motion 2016/17:442 av Lars-Arne Staxäng och Ann-Britt Åsebol (båda M) begärs ett tillkännagivande om att se över möjligheten att skärpa straffen för brott som är riktade mot äldre och särskilt utsatta personer.

I motion 2016/17:3017 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C) yrkande 1 begärs att åtgärder ska vidtas i linje med Nordens välfärdscenters rapport När samhället inte ser, hör eller förstår.

I motion 2016/17:3237 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 2 begärs att en översyn ska göras av polisens arbete med att dokumentera vad barnet har upplevt och hur det har påverkats i samband med en brottsanmälan om våld eller övergrepp inom familjen.

Bakgrund

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10)

I skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10) redogör regeringen översiktligt för den

jämställdhetspolitiska utvecklingen de senaste tio åren. Erfarenheter och effekter av den särskilda jämställdhetssatsningen 2007–2014 redovisas.

I skrivelsen presenterar regeringen också inriktningen och en ny delmålsstruktur för jämställdhetspolitiken. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken ska även i fortsättningen vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Bland delmålen finns målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

I skrivelsen redogör regeringen också för sin avsikt och sina skäl för att inrätta en jämställdhetsmyndighet.

Skrivelsen omfattar en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Strategin inbegriper mål och insatsområden, en struktur för stöd och uppföljning och ett åtgärdsprogram med insatser för perioden 2017–2020.

Regeringen anser i skrivelsen att statens styrning av insatser mot mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål, bör följa en samlad nationell strategi under perioden 2017–2026. Strategin består av politiska målsättningar, en organisation för genomförande och ett system för uppföljning. Strategin började gälla den 1 januari 2017 (s. 110).

Utvecklingen av verksamheten bör enligt skrivelsen ha fyra målsättningar för att på sikt uppnå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Viktiga principer och prioriterade frågor som är gemensamma för samtliga målsättningar formuleras som utgångspunkter för strategin. Utgångspunkterna och målsättningarna ska genomsyra arbetet med att genomföra strategin samt ligga till grund för det uppföljningssystem med indikatorer som regeringen avser att ta fram (s. 111).

Regeringen bedömer att strategin bör bidra till att uppnå regeringens jämställdhetspolitiska delmål att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Strategins fyra politiska målsättningar är

- ett utökat och verkningfullt förebyggande arbete mot våld
- förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
- effektivare brottsbekämpning
- förbättrad kunskap och metodutveckling.

Utskottet har behandlat den ovan nämnda skrivelsen i ett yttrande till arbetsmarknadsutskottet och uppgett följande (yttr. 2016/17:JuU6y).

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem som orsakar stort fysiskt och psykiskt lidande. Det är den yttersta konsekvensen av den maktobalans som råder mellan kvinnor och män. Under många år har både ideell och offentlig verksamhet mot mäns våld mot kvinnor vuxit fram. Som regeringen påpekar är våldet trots detta ännu omfattande och kostsamt, framför allt för den enskilda kvinnan och

flickan, men också för samhället. Förebyggande insatser är därför kostnadseffektiva såväl ur ett individuellt som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Utskottet är positivt till regeringens ambition att främja utvecklingen av effektiva åtgärder för att förhindra både att våld utövas och att våld upprepas. Detta kräver ett bredare och mer konstruktivt engagemang av män och pojkar samt en uppgörelse med normer som rättfärdigar våld och begränsningar av kvinnors och flickors handlingsutrymme och livsval. Som regeringen anför krävs det skarpare och mer träffsäkra åtgärder vad gäller skydd och brottsbekämpning. Enligt utskottet är strategins inriktning och det åtgärdsprogram som beskrivs i skrivelsen väl ägnat att bidra till att uppnå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Skrivelsen beslutades i riksdagen den 22 februari 2017 (rskr. 2016/17:150). I samband med detta uttalade jämställdhetsministern att den planerade jämställdhetsmyndigheten kommer att bli verklighet den 1 januari 2018.

Uppdraget till Socialstyrelsen att öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor

Regeringen gav den 23 februari 2017 Socialstyrelsen i uppdrag att stödja genomförande och uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I uppdraget ingår att förbättra kunskapen om förekomsten av våld och insatserna på området samt kompetensstöd och metodutveckling för vård- och omsorgspersonal. Socialstyrelsen ska också genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap och tvångsäktenskap. Uppdraget till Socialstyrelsen syftar bl.a. att specifikt förbättra kunskapen om förekomsten av mäns våld mot kvinnor och våldsrelaterade insatser inom socialtjänst och hälso- och sjukvård på kommunal respektive regional nivå. Socialstyrelsen ska göra en delredovisning av uppdraget senast den 30 mars 2018 och en slutredovisning senast den 31 mars 2020.

Återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld

Regeringen tillsatte i mars 2017 en särskild utredare för återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld. Utredningen är en del i genomförande av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Utredarens uppdrag är att analysera effekterna av insatserna samt föreslå hur arbetet med våldsutövare kan utvecklas och stärkas. Utredaren ska bl.a. kartlägga kunskap om verksamma metoder, analysera verksamheter som syftar till att förebygga att våld uppstår och upprepas, se över behov av stöd och vägledning för att utveckla återfallsförebyggande verksamhet samt lämna förslag på hur stödet kan utformas för att effektivisera arbetet. Utredaren ska också främja och stärka samverkan mellan och inom socialtjänst, hälso- och sjukvård och rättsväsendets myndigheter. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2018.

Utvärdera fridskränkingsreformen

I Brottsförebyggande rådets (Brå) regleringsbrev för 2017 ges myndigheten följande uppdrag:

Grov kvinnofridskränkning – Lagstiftningen om grov kvinnofridskränkning infördes 1998 för att stärka det straffrättsliga skyddet för kvinnor som utsätts för systematiska övergrepp och kränkningar av en partner eller f.d. partner. Under den inledande perioden ökade antalet anmälda, uppklarade och lagförda brott, men sedan 2008 har såväl antalet anmälningar som antalet uppklarade brott och lagföringar minskat. Brå ska mot denna bakgrund studera utvecklingen av grov kvinnofridskränkning och analysera orsakerna till det minskade antalet anmälda, uppklarade och lagförda brott. I uppdraget ingår att belysa om utvecklingen kan ha påverkats av hur bestämmelsen tillämpas i olika delar av rättskedjan, användningen av andra närliggande brottsrubriceringar eller förändringar i anmälningsbenägenheten eller den faktiska utsattheten för dessa brott. Brå ska även i möjligaste mån analysera om den observerade utvecklingen och orsakerna till utvecklingen även gäller grov fridskränkning. Brå ska därutöver analysera hur strafftiderna för grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning har utvecklats, mot bakgrund av den straffskärpning som trädde i kraft 2013 (jfr bet. 2015/16:JuU18, mom. 10, rskr. 2015/16:196). Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2018.

Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott

Regeringen lämnade i mars 2017 propositionen Straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott (prop. 2016/17:108). I propositionen föreslår regeringen att straffskalorna för vissa allvarliga våldsbrott skärps. Förslagen innebär höjda minimistraff för brottstyperna grov misshandel, synnerligen grov misshandel, grovt olaga tvång, grovt olaga hot, grovt rån och grov utpressning. Vidare föreslås skärpningar av straffskalorna för brott mot lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor.

Länsstyrelserna och Brottsförebyggande rådet

Länsstyrelserna ska enligt regleringsbrevet för 2017 arbeta i enlighet med målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och ta fram regionala strategier och handlingsplaner.

Brå ska ta fram en kunskapssammanställning om polisiära metoder och arbetssätt för att förebygga upprepat våld mot vuxna och barn i nära relationer. Vid uppdragets genomförande ska såväl nationell som internationell forskning och beprövad erfarenhet inhämtas och redovisas. I uppdraget ingår även att bedöma om och i så fall hur dessa metoder och arbetssätt kan införas i svenskt polisarbete samt att uppskatta vilka kostnader det skulle medföra. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2017 (Ju2014/04445/KRIM).

Kompetens inom rättsväsendet när det gäller våld i nära relationer och sexualbrott

Regeringen anför i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10 s. 147) att en viktig förutsättning för

utveckling av arbetssätt och insatser är att de som i sitt yrke möter våldsutövare och våldsutsatta har relevant kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

I betänkandet Ett starkare skydd för den sexuella integriteten (SOU 2016:60 s. 34 och 35) görs bedömningen att såväl Sveriges Domstolar som Åklagarmyndigheten har tillräckligt väl fungerande organisationer för att hantera ärenden av sexualbrott.

Domstolsakademin (som är en del av Domstolsverket) erbjuder utbildning för jurister inom Sveriges Domstolar. Av utbildningsprogrammet framgår att det finns kurser i bl.a. allmän straffrätt, men också en fördjupande kurs om sexualbrott. Vidare erbjuds kurser om bevisvärdering, teknisk bevisning, rättspsykologi och hedersrelaterade frågor. Det erbjuds också kurser där domarrollen behandlas, bl.a. bemötandefrågor. Domare har även möjlighet att delta i kurser som anordnas av externa företag.

Domstolsverket har informerat om att en nämndeman som standard genomgår en introduktionsutbildning vid den lokala domstol där han eller hon ska tjänstgöra. Likaså anordnas repetitionsutbildning vid den lokala domstolen. Domstolsverket tillhandahåller utbildningsmaterial.

Justitiedepartementet har informerat om att det i polisernas grundutbildning ingår ett block med fokus på brott i nära relationer. Även vidareutbildning i ämnet erbjuds.

Justitiedepartementet har vidare informerat om att Åklagarmyndigheten arbetar mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld samt fridskränkingsbrott, bl.a. genom att införliva det tidigare framtagna konceptet Ett bästa arbetssätt avseende brott mot barn, våld i nära relationer och sexualbrott mot vuxna

Justitiedepartementet har också uppgett att våld i nära relationer utgör ett särskilt fokusområde i Åklagarmyndighetens pågående uppdrag om jämställdhetsintegrering, där man bl.a. i samarbete med NCK (Nationellt Centrum för Kvinnofrid) ser över lämpliga åtgärder för att säkerställa att myndigheten så långt som möjligt bidrar till att offer för brott i nära relationer får ett adekvat och professionellt stöd. I uppdraget ingår även ett arbete med bemötandefrågor där jämställdhetsperspektivet tillförts myndighetens vägledande dokument för bemötande.

Regeringen meddelade i mars 2017 att den avser att införa obligatoriska moment om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i utbildningar till yrken som innebär möten med våldsutsatta kvinnor och barn. De utbildningar som berörs är bl.a. jurist-, läkar- och psykologutbildningen. Målsättningen är att studenterna ska få kunskaper om hur man kan förebygga och upptäcka våld samt vilka insatser som är verkningsfulla.

Våld mot äldre och funktionsnedsatta

Regeringens nationella strategi för att förebygga mäns våld mot kvinnor omfattar såväl våld mot äldre som våld mot funktionsnedsatta. I skrivelsen

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid konstateras (s. 37) att äldre våldsutsatta kvinnor sällan uppmärksammas och att det är brist på såväl kunskap bland personalen som tydliga handlingsplaner för stöd i arbetet. Det kan delvis bero på stereotypa föreställningar om äldre kvinnor och män som gör det svårt att föreställa sig att någon kan slå en äldre person, eller att äldre själva utövar våld. För att våld mot äldre ska kunna upptäckas så tidigt som möjligt har Socialstyrelsen tagit fram informationsmaterial och en utbildning som riktar sig till dem som arbetar inom äldreomsorgen eller på annat sätt kommer i kontakt med äldre i sitt arbete.

I ovan nämnda skrivelse anges också (s. 117) att kvinnor med funktionsnedsättning kan vara mycket beroende av andras hjälp för att klara vardagslivet och utsätts i större utsträckning än andra kvinnor för fysiskt våld i hemmet. Insatser för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor måste genomgående utgå från ett funktionshindersperspektiv och vara tillgängliga för alla, oavsett funktionsförmåga.

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, lämnade under 2016 rapporten Våld mot äldre kvinnor – en forsknings- och kunskapsöversikt. Avsikten med rapporten är att lyfta fram den forskning som finns för att bidra till ökad kunskap inom området.

I rapporten När samhället inte ser, hör eller förstår som lämnats av Nordens välfärdscenter i maj 2016 beskrivs könsrelaterat våld och funktionshinder ur ett nordiskt perspektiv. Avsikten är att projektet ska ge en analytisk inblick i temat och att projektet ska lyfta fram goda exempel och förbättringsförslag.

Samordning mellan myndigheter

Regeringen anför bl.a. följande i årets budgetproposition (prop. 2016/17:1 utg.omr. 13, s. 74).

Stödet till våldsutsatta flickor och kvinnor kräver insatser från flera aktörer, såväl myndigheter som ideella organisationer. Det är därför av stor vikt att samordningen av de insatser som dessa aktörer bidrar med fungerar effektivt. Länsstyrelserna har mot denna bakgrund haft flera regeringsuppdrag som syftar till att stödja och utveckla samordningen av det lokala och regionala arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt att barn bevittnar våld. Regeringen kommer därför att ge länsstyrelserna fortsatt uppdrag att stödja och utveckla samordningen i länen. Detta arbete kommer att vara en del av den nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor. Det fortsatta arbetet bör tydligare inriktas mot våldsförebyggande insatser samt insatser som syftar till att motverka efterfrågan av köp av sexuella tjänster.

Regeringen pekar i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (s. 135) på vikten av att på ett sammanhållet sätt beakta våldsutsatta kvinnors och barns behov av såväl skydd som stöd och att samtidigt fokusera på våldsutövaren. I en livssituation som inte sällan är utomordentligt påfrestande och kaotisk kan det för våldsutsatta kvinnor och flickor vara nödvändigt att ha kontakt med ett stort antal samhällsinstanser och myndigheter. Den överordnade målsättningen för olika aktörers samverkan på

området bör vara att underlätta det sammantagna skyddet och stödet utifrån den enskilda kvinnans eller flickans behov.

Brottsförebyggande arbete

Regeringen anför i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (s. 130 f.) att Brå 2015 konstaterade att det är angeläget att det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet på lokal nivå ges högre prioritet och att lokala aktörer behöver ökade kunskaper på detta område. För regeringen är det av största vikt att utveckla samhällets insatser för att förebygga brott, inte bara i rättsväsendet utan också hos andra aktörer som kommuner, företag och det civila samhället. Målsättningen är att det på alla nivåer ska finnas ett kunskapsbaserat och strukturerat brottsförebyggande arbete över hela landet. Brå har fått ett förstärkt uppdrag att utveckla det nationella stödet, och i budgetpropositionen för 2017 föreslår regeringen att länsstyrelserna ska inrätta regionala brottsförebyggande samordnare. Regeringen avser också att tillsätta en nationell samordnare för brottsförebyggande arbete under två år som i samverkan med Brå bl.a. ska stimulera, stödja, inspirera, stötta och driva på utvecklingen av detta arbete samt bidra till att utveckla befintliga och nya samverkansformer. Regeringen avser att fr.o.m. 2017 ge länsstyrelserna i uppdrag att inrätta regionala brottsförebyggande samordnare.

Regeringen lämnade den 16 mars 2017 skrivelsen Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program (skr. 2016/17:126). I skrivelsen presenterar regeringen ett nationellt brottsförebyggande program som syftar till att skapa förutsättningar för ett strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete i hela samhället.

Barn som bevittnat våld

Av 6 § polislagen (1984:387) framgår att Polismyndigheten fortlöpande ska samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör leda till en åtgärd av dem. Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453). Av sist nämnda bestämmelse framgår att bl.a. Polismyndigheten är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Socialnämnden ska enligt 5 kap. 11 § första stycket socialtjänstlagen verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska även särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden ansvarar för att ett barn som utsatts för brott och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat

våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Den nationella samordnaren mot våld i nära relationer föreslår i betänkandet Våld i nära relationer – en folkhälsofråga (SOU 2014:49 s. 165 f.) att Socialtjänsten ska vara skyldig att genast inleda en utredning vid kännedom om att ett barn kan ha utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående. Den nationella samordnarens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Den 22 december 2011 fick Brottsoffermyndigheten i uppdrag av regeringen att genomföra utbildningsinsatser för att barn som har bevittnat våld och andra övergrepp i nära relationer i högre grad ska synliggöras i förundersökningar om sådana brott (Ju2011/9162/KRIM). Uppdraget redovisades till regeringen 2013 i slutredovisningen Utbildningsprogram om barn som har bevittnat våld och andra övergrepp i nära relationer.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet behandlade i betänkande 2016/17:JuU1 (s. 110 f.) motionsyrkanden om höjd kompetens hos domare och nämndemän när det gäller sexualbrott. Utskottet konstaterade att Domstolsverket efter uppdrag från regeringen tagit fram en introduktionsutbildning och en repetitionsutbildning för nämndemän. Vidare konstaterade utskottet att Sexualbrottsutredningen i sitt betänkande (SOU 2016:60) bedömer att Sveriges Domstolar har en väl fungerande organisation för att hantera ärenden som gäller sexualbrott samt att domare erbjuds utbildningsprogram av såväl Domstolsakademien som externa företag. Domstolsakademins utbildningsprogram innehåller bl.a. delar som explicit handlar om sexualbrott. Utskottet avstyrkte de aktuella motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2016/17:90).

Utskottets ställningstagande

En viktig förutsättning för utveckling av arbetssätt och insatser när det gäller att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor är, som regeringen också framhåller i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, att de personer som i sitt yrke möter våldsutövare och våldsutsatta har relevant kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. I motion 2016/17:2627 (C) yrkande 2 begär motionärerna att polis, åklagare, domare och nämndemän ska genomgå utbildning om våld i nära relationer och sexualbrott. Som framgår ovan konstaterade Sexualbrottsutredningen att Sveriges Domstolar har en väl fungerande organisation för att hantera ärenden som gäller sexualbrott. Vidare pågår också utbildning av rättsväsendets personal, bl.a. vid polisen, domstolarna och Domstolsakademien. Regeringen avser också att införa obligatoriska moment om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i vissa utbildningar, bl.a. i juristutbildningen. Utskottet anser att de frågor som motionären tar upp är

uppmärksammade och ser därför inte skäl för det tillkännagivande som efterfrågas. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Några motionsyrkanden tar upp frågor om brott mot äldre och funktionsnedsatta. Regeringens strategi för att förebygga mäns våld mot kvinnor omfattar såväl våld mot äldre som våld mot funktionsnedsatta. Regeringens ambition är att främja utvecklingen av effektiva åtgärder för att förhindra att våld utövas och att våld upprepas. Utskottet ser positivt på de ambitioner som regeringen uttrycker och anser inte att det tillkännagivande som efterfrågas i motion 2016/17:3017 (C) yrkande 1 om åtgärder mot könsrelaterat våld som riktas mot funktionsnedsatta är nödvändigt.

Utskottet ser, bl.a. mot bakgrund av det arbete som redovisats ovan, inte heller skäl att ställa sig bakom vad som efterfrågas i motion 2016/17:3228 (M) yrkande 1 om att Åklagarmyndigheten ska få i uppdrag att följa upp reformen av straffskärpningsgrunderna i brottsbalken eller i motion 2016/17:442 (M) om att se över möjligheterna att skärpa straffen för brott som är riktade mot äldre och särskilt utsatta personer. Utskottet avstyrker dessa motioner.

Utskottet konstaterar att länsstyrelserna har i uppdrag att, i enlighet med målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, ta fram regionala strategier och handlingsplaner. Länsstyrelserna har således ett samordningsansvar. Utskottet ser inte i nuläget skäl för det tillkännagivande som begärs i motion 2016/17:3037 (C) yrkande 40 om förbättrad samordning mellan myndigheter som kommer i kontakt med våldsutsatta personer. Utskottet avstyrker yrkandet.

Polismyndigheten ska fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör leda till en åtgärd av dem. Utskottet delar den uppfattning som motionärerna för fram i motion 2016/17:3237 (M, C, L, KD) yrkande 2 om vikten av polisens dokumentation när ett barn upplevt våld eller övergrepp inom familjen. Utskottet anser emellertid att det inte kommit fram skäl för ett sådant tillkännagivande som motionärerna begär. Utskottet avstyrker yrkandet.

Hedersrelaterat våld

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stärkta insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Jämför reservation 3 (M, C, KD).

Motionerna

I partimotion 2016/17:3372 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 30 framförs att det krävs stärkta insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck. Motionärerna anför att det behövs en kartläggning av omfattningen av hedersrelaterad brottslighet. Vidare behövs en översyn av lagstiftningen i syfte att motverka hedersrelaterade brott och öka lagföringen av sådana brott.

Likalydande yrkanden framförs i motion 2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 23 och partimotion 2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 38.

Bakgrund

Allmänt

Regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor inbegriper även arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. En översyn av förutsättningarna för elektronisk övervakning av kontaktförbud har gjorts (Ds 2017:1). Vidare har Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att sammanställa kunskap om polisiära metoder och arbetssätt för att förebygga upprepat våld mot vuxna och barn i nära relationer. Uppdraget ska genomföras i nära samråd med Polismyndigheten och uppdraget ska slutredovisas senast den 30 november 2017. Regeringen har även gett Brottsoffermyndigheten i uppdrag att lämna förslag till ett bättre digitalt bemötande av den som blivit utsatt för brott (Ju2016/03925/KRIM). Vidare har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att ta fram och sprida en digital plattform med information om hälsa och jämställdhet, med fokus på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, som riktas till nyanlända och asylsökande barn och unga (S2016/02759/JÅM (delvis)). Regeringen har också gett Barnombudsmannen i uppdrag att hämta in barns och ungas egna erfarenheter av hur normer och värderingar om kön och könstillhörighet skapar och vidmakthåller hämmande könsroller och strukturer (S2015/06287). Vidare har en särskild utredare, biträdd av en referensgrupp med företrädare för riksdagspartierna, fått i uppdrag att se över statens stöd till trossamfund (dir. 2016:62). Syftet med översynen är att säkerställa att stödet på bästa sätt är anpassat till nutida och framtida behov. Uppdraget ska redovisas senast den 15 mars 2018.

Regeringen har också gett en särskild utredare i uppdrag att bilda en ny myndighet för uppföljning, analys, samordning och stöd på jämställdhetspolitikens område (dir. 2016:108). Den planerade jämställdhetsmyndigheten ska bl.a. samordna, genomföra och följa upp den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, inbegripet hedersrelaterat våld och förtryck. I dag har Länsstyrelsen i Östergötland i uppdrag att ansvara för ett nationellt kompetensteam med tillhörande stödtelefon som syftar till att samordna och stödja arbetet för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttryck, i enlighet med det uppdrag som lämnats i länsstyrelsernas regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende länsstyrelserna. I uppdraget ingår att under 2017 arrangera en konferens med temat en nationell samling för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttryck. Konferensen ska arrangeras i samråd med Socialdepartementet.

Länsstyrelsen i Östergötland arrangerade i samråd med Socialdepartementet en konferens om hedersrelaterat våld och förtryck den 14 februari 2017. Syftet var att uppmärksamma hur arbetet bäst bedrivs och vilka utmaningarna är både lokalt och nationellt. Vid konferensen presenterades regeringens politik, förebyggande verksamheter och arbete inom kommuner, myndigheter och rättsväsendet.

Regeringen avser också att ge lämplig myndighet i uppdrag att genomföra särskilda kartläggningar om frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barn- och tvångsäktenskap. Unga hbtq-personers utsatthet för hedersrelaterat våld ska särskilt uppmärksammas.

En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

I arbetet mot mäns våld mot kvinnor ingår bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck. Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor ska långsiktigt stärka regeringens arbete och prioritera förebyggande arbete.

Regeringen anför i ovan nämnda skrivelse (s. 117) att våld mot kvinnor och flickor i nära relationer kan vara extrema yttringar av närståendes hedersnormer. Till sådana normer hör uppfattningen att en familjs rykte och anseende är avhängigt kvinnliga familjemedlemmars kyskhet och oskuld samt deras faktiska och påstådda beteende i förhållande till dessa ideal. Kontroll av kvinnor och flickor i hederns namn sträcker sig från begränsningar i vardagen i fråga om klädsel, umgänge och fysisk rörelsefrihet till styrning av val beträffande utbildning, jobb, äktenskap och skilsmässa. Även unga män kan bli gifta mot sin vilja. Hbtq-personer kan betraktas som hotande mot familjens heder och utsättas för liknande kontroll, påtryckningar och våld. Flera män och kvinnor kan vara involverade i att planera, besluta, sanktionera och utöva hedersrelaterat våld och förtryck. Detta innebär bl.a. att enskilda familjemedlemmar kan uppleva en stark plikt att utföra, eller medverka till, våldshandlingar. Både kvinnor och män som försvarar den som är utsatt kan straffas för det och själva vara utsatta på olika sätt.

Det finns enligt regeringen en risk att hederstänkande underskattas och missförstås av personer som inte själva lever med hedersnormer. Exempelvis kan en hedersrelaterad konflikt mellan en ung kvinna och hennes föräldrar av utomstående tolkas som en för de flesta tonåringar typisk revolt mot föräldrarna. I genomförandet av strategin är det därför nödvändigt att genomgående beakta den betydelse hedersnormer kan ha för såväl våldsutövare som våldsutsatta.

Starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv

Regeringen beslutade den 9 mars 2017 att tillsätta en särskild utredare som ska undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt skydd

mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv (dir. 2017:25). Utredaren ska bl.a. analysera och ta ställning till hur möjligheten att erkänna utländska barnäktenskap ytterligare bör begränsas, undersöka i vilken utsträckning hedersmotiv beaktas av polis, åklagare och domstolar samt ta ställning till om det bör införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv i 29 kap. 2 § brottsbalken. Den del av uppdraget som avser erkännande av utländska barnäktenskap ska redovisas i ett delbetänkande senast den 6 december 2017. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2018.

Uppdraget till Socialstyrelsen att öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor

Regeringen gav den 23 februari 2017 Socialstyrelsen i uppdrag att stödja genomförandet och uppföljningen av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I uppdraget ingår att förbättra kunskapen om förekomsten av våld och insatserna på området samt kompetensstöd och metodutveckling för vård- och omsorgspersonal. Socialstyrelsen ska även genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap och tvångsäktenskap. Socialstyrelsen ska göra en delredovisning av uppdraget senast den 30 mars 2018 och en slutredovisning senast den 31 mars 2020.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet behandlade frågor om kartläggning, uppföljning och statistik om hedersrelaterad brottslighet i betänkande 2016/17:JuU1 (s. 79 f.). Utskottet anförde bl.a. att det noterat att regeringen hade för avsikt att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet ville emellertid betona vikten av att detta sker skyndsamt eftersom frågan är av stor vikt. Regeringen borde därför enligt utskottet snarast kartlägga omfattningen av det hedersrelaterade våldet och hur utvecklingen ser ut över tid. Kartläggningen borde genomföras med de åtgärder som är mest ändamålsenliga för detta, t.ex. ett forskningsuppdrag eller en översyn av brottskodsystemet. Utskottet föreslog att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande till regeringen. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2016/17:90).

Utskottet behandlade förra året motionsyrkanden om en översyn av lagstiftningen i syfte att motverka hedersrelaterade brott samt öka lagföringen av dem (bet. 2015/16:JuU18 s. 45 f.). Utskottet anförde att ett stort antal personer lever under hot från sina anhöriga på grund av en s.k. hederskultur. Samhället bör markera med kraft mot dessa brott. Individuella fri- och rättigheter är universella, och ingen inskränkning av dessa ska kunna rättfärdigas med kultur eller tradition. Den lagstiftning som anknyter till hedersrelaterade brott borde enligt utskottet därför ses över i syfte att motverka sådana brott och öka lagföringen av dem. Utskottet föreslog att riksdagen

skulle tillkännaga detta för regeringen. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:196).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan beslutade regeringen den 9 mars 2017 att tillsätta en särskild utredare som ska undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv (dir. 2017:25). Utredaren ska bl.a. undersöka i vilken utsträckning hedersmotiv beaktas av polis, åklagare och domstolar och ta ställning till om det i 29 kap. 2 § brottsbalken bör införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2018. Utskottet anser att de yrkanden som framförs i motionerna 2016/17:3372 (M) yrkande 30, 2016/17:3078 (M) yrkande 23 och 2016/17:3388 (M) yrkande 38 om stärkta insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck därmed får anses vara i vart fall delvis tillgodosedda. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Tvångsäktenskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med begäran om tillkännagivanden om att utvärdera lagstiftningen mot tvångs- och barnäktenskap och om ytterligare åtgärder för att förhindra att unga blir gifta mot sin vilja.

Jämför reservation 4 (M, C, L, KD).

Motionerna

I partimotion 2016/17:3372 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 31 begärs ett tillkännagivande om att utvärdera lagstiftningen mot tvångs- och barnäktenskap. Likalydande yrkanden framförs i motion 2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 26 och partimotion 2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 36.

I motion 2016/17:3237 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om ytterligare åtgärder för att förhindra att unga blir gifta mot sin vilja. Enligt motionärerna kan det handla om tydliga och riktade informationskampanjer, men också om lagändringar som kriminalisering av stämpling till äktenskapstvång. Ett liknande yrkande framförs i partimotion 2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 37.

Bakgrund

Gällande rätt

Vid halvårsskiftet 2014 infördes brottet äktenskapstvång i brottsbalken (prop. 2013/14:208, bet. 2013/14:JuU30, rskr. 2013/14:263). Enligt 4 kap. 4 c § första stycket brottsbalken döms den som genom olaga tvång eller utnyttjande av någons utsatta situation förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist för äktenskapstvång till fängelse i högst fyra år. Av andra stycket framgår att detsamma gäller den som på sätt som anges i första stycket förmår någon att ingå en äktenskapsliknande förbindelse, om den ingås enligt regler som gäller inom en grupp och som innebär att parterna betraktas som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra och innefattar frågan om upplösning av förbindelsen. Den som genom vilseledande förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen genom olaga tvång eller utnyttjande av hans eller hennes utsatta situation ska förmås att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 c §, döms enligt 4 kap. 4 d § brottsbalken för vilseledande till tvångsäktenskapsresa till fängelse i högst två år. Vid samma tillfälle togs möjligheten bort för personer under 18 år att få tillstånd att gifta sig.

Äktenskapstvång är straffbart på försöks- och förberedelsestadiet. Även stämpling till äktenskapstvång är sedan den 1 juli 2016 straffbart (prop. 2015/16:113, 2015/16:JuU16, rskr. 2015/16:234).

Allmänt

När det gäller äktenskapstvång anför regeringen bl.a. i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (s. 114) att strategins tillämpningsområde omfattar alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor. Däri inkluderas hedersrelaterat våld och förtryck med skiftande uttryck såsom könsstymning och tvångsäktenskap.

Åklagarmyndigheten överlämnade i juni 2016 rapporten Granskning av ärenden angående äktenskapstvång, försök och förberedelse därtill samt vilseledande till tvångsäktenskapsresa (Rapport ÅM-A 2016/0359) till regeringen. Rapporten omfattar samtliga vid Åklagarmyndigheten avslutade ärenden som inte har lett till åtal för äktenskapstvång, försök och förberedelse därtill samt vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Enligt rapporten har nedläggningsbesluten motiverats med bevisvärigheter eller att det saknas anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal har begåtts. Vid en samlad bedömning framstår åklagarnas nedläggningsbeslut genomgående, med några få undantag, som riktiga, anför det i rapporten. Vidare anför det har förekommit frekvent och överlag tillfredsställande samverkan mellan

olika myndigheter. Denna samverkan har bestått i informationsutbyte och förhör med olika myndighetsföreträdare. Justitiedepartementet har informerat om att rapporten har lagts till handlingarna.

Inrikesministern har i ett svar på fråga (2016/17:779) om brottsutredningar om tvångsäktenskap förklarat att Åklagarmyndigheten i dagsläget arbetar med att ta fram ett särskilt metodstöd för åklagare i brottsutredningar om tvångsäktenskap. Inrikesministern uppger att regeringen genomfört en rad åtgärder under senare år för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck, däribland barn- och tvångsäktenskap. Som ett ytterligare led i detta arbete avser regeringen att utvärdera 2014 års lagstiftning om äktenskapstvång (inklusive försök, förberedelse och stämpling till detta brott) samt vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Regeringens avsikt är att i detta syfte tillsätta en utredning under 2017.

Uppdraget till Socialstyrelsen att öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor

Regeringen gav den 23 februari 2017 Socialstyrelsen i uppdrag att stödja genomförandet och uppföljningen av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I uppdraget ingår att förbättra kunskapen om förekomsten av våld och insatserna på området samt kompetensstöd och metodutveckling för vård- och omsorgspersonal. Socialstyrelsen ska även genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap och tvångsäktenskap. Socialstyrelsen ska göra en delredovisning av uppdraget senast den 30 mars 2018 och en slutredovisning senast den 31 mars 2020.

Starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv

Regeringen tillsatte den 9 mars 2017 en särskild utredare som ska undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv (dir. 2017:25). Utredaren ska bl.a. analysera och ta ställning till hur möjligheten att erkänna utländska barnäktenskap ytterligare bör begränsas samt utvärdera tillämpningen av straffbestämmelserna om äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Utredaren ska också följa det pågående utvecklingsarbetet inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten och bedöma om det bör vidtas ytterligare åtgärder för att öka förutsättningarna för lagföring för brotten äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Den del av uppdraget som avser erkännande av utländska barnäktenskap ska redovisas i ett delbetänkande senast den 6 december 2017. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2018.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet behandlade motioner om äktenskapstvång i betänkande 2015/16:JuU18 s. 21 f. Utskottet noterade att regeringen hade gett Åklagarmyndigheten i uppdrag att granska samtliga ärenden som anmälts till åklagare som gällde äktenskapstvång, försök och förberedelse till brottet samt vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Utskottet anförde att det är angeläget att lagstiftningen mot äktenskapstvång fungerar på ett effektivt sätt. Utskottet välkomnade regeringens initiativ till att se över denna fråga och noterade att regeringen lämnat ett förslag om att stämpling till äktenskapstvång ska kriminaliseras. Mot denna bakgrund ansåg utskottet inte att det fanns skäl till något tillkännagivande till regeringen. Motionerna avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare framhållit är det angeläget att lagstiftningen mot tvångsäktenskap fungerar effektivt. Mot bakgrund bl.a. av att så få anmälningar har lett till åtal och fällande dom finns det anledning att utvärdera om 2014 års straffbestämmelser liksom det senare införda stämplingsbrottet har fått eller kan förväntas få avsedd effekt. Utskottet ser positivt på det uppdrag som regeringen i mars 2017 lämnade till en särskild utredare att undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv (dir. 2017:25). Utredaren ska bl.a. analysera och ta ställning till hur möjligheten att erkänna utländska barnäktenskap ytterligare bör begränsas samt utvärdera tillämpningen av straffbestämmelserna om äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Utredaren ska också följa det pågående utvecklingsarbetet inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten och bedöma om det bör vidtas ytterligare åtgärder för att öka förutsättningarna för lagföring för brotten äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa.

Utskottet är även positivt till regeringens uppdrag till Socialstyrelsen att öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor och att det i uppdraget ingår att genomföra en nationell kartläggning av bl.a. barnäktenskap och tvångsäktenskap.

Utskottet anser att yrkandena i motionerna 2016/17:3372 (M) yrkande 31, 2016/17:3078 (M) yrkande 26 och 2016/17:3388 (M) yrkande 36 om att utvärdera lagstiftningen mot tvångs- och barnäktenskap därmed får anses vara i huvudsak tillgodosedda. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Utskottet konstaterar att även stämpling till äktenskapstvång är kriminaliserat sedan den 1 juli 2016. Utskottet vill i övrigt inte föregripa det arbete som pågår och avstyrker därför motionerna 2016/17:3237 (M, C, L, KD) yrkande 5 och 2016/17:3388 (M) yrkande 37 om ytterligare åtgärder för att förhindra att unga blir gifta mot sin vilja.

Hatbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med begäran om tillkännagivanden om utbildningsinsatser och om att utreda om funktionsnedsättning kan tas med i lagstiftningen om hatbrott.

Jämför reservationen 5 (L).

Motionerna

I partimotion 2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 14 begärs att särskilda utbildningsinsatser ska vidtas för att stärka hbtq-kompetensen inom hela rättsväsendet samt att Polismyndigheten fortsätter att stärka den nationella utredningskompetensen kring hatbrott. Motionärerna anför att de välkomnar det uppdrag som Polismyndigheten fått i regleringsbrevet 2016 om att redovisa vilka åtgärder som har vidtagits som ett resultat av det tidigare uppdraget att utveckla arbetet för att bekämpa hatbrott.

I motion 2016/17:3017 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att utreda hur funktionsnedsättning kan tas med i lagstiftningen om hatbrott.

Bakgrund

Begreppet hatbrott

Med begreppet hatbrott avses i regel brotten hets mot folkgrupp och olaga diskriminering samt andra brott där ett motiv för brottet har varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet (se 16 kap. 8 och 9 §§ brottsbalken).

Av 29 kap. 2 § 7 brottsbalken framgår att det som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt ska beaktas om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet.

Dåvarande Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten och Brottsförebyggande rådet (Brå) redovisade i början av 2015 resultatet av ett uppdrag om att verka för en, inom och mellan myndigheterna, enhetlig praktisk tillämpning av begreppet hatbrott. I rapporten konstaterades att en mer enhetlig tillämpning av begreppet hatbrott ger bättre förutsättningar att identifiera, kartlägga och lagföra hatbrott. Myndigheterna konstaterade även att en enhetlig tillämpning skulle ge hatbrottsstatistiken en starkare verksamhetsanknytning och göra att den bättre speglar de brottsutredande myndigheternas förståelse av hatbrottsbegreppet. Brå lyfte i redovisningen

fram att den gemensamma definitionen även fortsättningsvis skulle lämna öppet för tolkning och att det skulle krävas ett mer omfattande arbete för att uppnå en likartad redovisning av hatbrott. Regeringen konstaterade att även den såg ett behov av att myndigheterna fortsätter arbetet med att verka för en, inom och mellan myndigheterna, enhetlig praktisk tillämpning av begreppet hatbrott. Regeringen aviserade därför i december 2016 att Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Brå skulle fortsätta att verka för en, inom och mellan myndigheterna, enhetlig praktisk tillämpning av begreppet hatbrott.

Arbetet mot hatbrott

I årets budgetproposition anføres bl.a. följande om hatbrott (s. 27 f.).

I mars 2015 redovisade Polismyndigheten ett regeringsuppdrag om att utveckla arbetet mot hatbrott. Myndigheten aviserade en ambitionshöjning på området och en målsättning är att upplärning och lagföring av hatbrott ska öka och att medarbetarna får en större kunskap om och förståelse för hatbrottsproblematiken. Satsningen omfattar även ett mer utvecklat brottsförebyggande arbete, främst genom en utökad kontakt och dialog med grupper utsatta för hatbrott. Polismyndigheten har även bedrivit ett utvecklingsarbete för att förstärka sin förmåga att bekämpa brott som hotar grundläggande fri- och rättigheter. Arbetet kommer att följas upp av regeringen under våren 2017.

Även vid Åklagarmyndigheten har handläggningen av hatbrott varit ett prioriterat område och myndigheten har bl.a. genomfört en granskning av hatbrottsärenden samt påbörjat en översyn av hatbrottsriktlinjerna.

Vidare avser regeringen att lämna en proposition till riksdagen under 2017 som behandlar förslagen i betänkandet Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner m.m.

Polismyndigheten redovisade i februari 2017 det regeringsuppdrag som myndigheten fick i regleringsbrevet 2016 och redogjorde då för vilka åtgärder som vidtagits för att bekämpa hatbrott. Av återrapporten framgår bl.a. att polisen har arbetat för att höja sin förmåga på området. Detta har gjorts genom ett antal beslut som polisledningen har fattat, ett strategiskt initiativ och ett införandeprojekt. Vidare framgår att polisen har samverkat med Åklagarmyndigheten, Säkerhetspolisen, Brå, Brottsoffermyndigheten och Justitiekanslern i syfte att skapa en gemensam grund för samverkan mot hatbrott och för att skydda grundläggande fri- och rättigheter. En gemensam konferens på temat hets mot folkgrupp genomfördes under oktober 2016. Polisens Utvecklingscentrum Stockholm har ett fortsatt ansvar för att följa upp och utveckla arbetet mot hatbrott.

För att stärka Polismyndighetens arbete mot hatbrott har rikspolischefen påkallat en ambitionsnivåhöjning som kommer till uttryck i ett s.k. strategiskt initiativ: Grundläggande fri- och rättigheter. En målsättning med initiativet är att upplärning och lagföring ska öka och att medarbetarna ska få en större kunskap om och förståelse för hatbrottsproblematiken för att lättare kunna identifiera ett hatbrottsmotiv vid ett brottstillfälle och därefter ha ett bredare

perspektiv i utredningens alla steg (Samlat grepp mot rasism och hatbrott – Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott s. 63).

Brå har enligt myndighetens regleringsbrev för 2017 i uppdrag att producera den s.k. hatbrottsstatistiken och redovisa arbetet med att ta fram denna statistik.

Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Regeringen beslutade i december 2016 om ett samlat grepp mot rasism och hatbrott i en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Det övergripande målet för planen är ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige. Planen ska utgöra en grund och en inriktning för arbetet mot rasism och hatbrott inom de särskilt viktiga strategiska områden som regeringen har identifierat: mer kunskap, utbildning och forskning, förbättrad samordning och uppföljning, med det civila samhället, ökat stöd och fördjupad dialog, förstärkt förebyggande arbete på nätet och ett mer aktivt rättsväsende. Med planen utformas en struktur för samordning och uppföljning som lägger grunden för ett långsiktigt strategiskt arbete. Åtgärderna i planen ska kopplas till de mål som fastställts av riksdagen för de olika områden som planen omfattar. Arbetets utveckling i förhållande till målet ska följas upp och analyseras regelbundet.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan beslutade regeringen i december 2016 om en nationell handlingsplan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Handlingsplanen omfattar även brott mot hbtq-personer. Bland de särskilda strategiska områden som regeringen definierar finns områdena mer kunskap, utbildning och forskning. I den återrapport som Polismyndigheten nyligen lämnat av ett regeringsuppdrag anges vilka åtgärder som polisen vidtagit för att bekämpa hatbrott. Utskottet anser att de frågor som tas upp i motion 2016/17:1079 (L) yrkande 14 om att stärka kompetensen inom rättsväsendet när det gäller hbtq-frågor och hatbrott är uppmärksammade och anser inte att det tillkännagivande som efterfrågas är nödvändigt. Utskottet ser inte heller skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som efterfrågas i motion 2016/17:3017 (C) yrkande 2 om att utreda hur funktionsnedsättning kan tas med i lagstiftningen om hatbrott. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Kontaktförbud

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med begäran om tillkännagivanden om ökad användning av kontaktförbud, om skärpt straff för överträdelse av kontaktförbud, om att förenkla utfärdandet av kontaktförbud och om att utöka området för kontaktförbud.

Jämför reservationerna 6 (SD, C, L), 7 (SD), 8 (L), 9 (SD) och 10 (L).

Motionerna

I flera motioner begärs en ökad användning av elektronisk övervakning av kontaktförbud. I motion 2016/17:392 av Annicka Engblom m.fl. (M) yrkande 3 anförs att möjligheten till särskilt utvidgat kontaktförbud bör användas av rättsväsendet i högre utsträckning än i dag. Vidare begärs i yrkande 4 ett tillkännagivande om att utreda förutsättningarna för att genom ytterligare elektronisk övervakning skydda personer som hotas av våld i hemmet.

I motion 2016/17:3037 av Annika Qarllsson m.fl. (C) begärs i yrkande 29 ett tillkännagivande om att polisen i större utsträckning ska utreda behov av besöksförbud och andra personskyddsåtgärder vid anmälan om våld i nära relationer och att elektronisk fotboja ska kunna användas vid fler fall av kontaktförbud.

Även i motion 2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 4 anser motionärerna att elektronisk fotboja ska kunna användas i fler fall än i dag. Ett liknande yrkande framförs också i motion 2016/17:1720 av Said Abdu (L).

I motion 2016/17:2785 av Anna Wallén (S) begärs ett tillkännagivande om att överväga möjligheten till ökad användning av elektronisk övervakning.

Även andra frågor om kontaktförbud tas upp i flera motioner.

I två motioner framförs yrkanden om skärpta straff för överträdelse av kontaktförbud. Sådana yrkanden framförs i partimotion 2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 2 och motion 2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 2.

I motion 2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om en ändring i lagstiftningen med syfte att förenkla utfärdandet av kontaktförbud för utsatta kvinnor.

I motion 2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om en utvidgning av området för kontaktförbudet. Motionärerna anför att särskilt utvidgat kontaktförbud bör kunna gälla en hel kommun eller flera kommuner i särskilt allvarliga fall.

Gällande rätt

Av 1 § lagen (1988:688) om kontaktförbud framgår att ett förbud får meddelas för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person

eller att följa efter denna person (kontaktförbud). Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet ska skydda. Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid. Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla. I 1 a § nämnda lag finns bestämmelser om möjligheten att meddela kontaktförbud när det gäller den gemensamma bostaden.

Av 2 § första stycket lagen om kontaktförbud framgår att om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad, arbetsplats eller något annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud). Av andra stycket följer att den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än som följer av första stycket (särskilt utvidgat kontaktförbud). Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt. Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska enligt tredje stycket förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Särskilt utvidgat kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger väsentligt tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla.

Av 4 § framgår bl.a. följande. Kontaktförbud ska meddelas för viss tid. Kontaktförbud när det gäller gemensam bostad får meddelas för högst två månader. Ett kontaktförbud när det gäller gemensam bostad får endast förlängas om det finns särskilda skäl och med högst två veckor i taget.

Av 7 § lagen om kontaktförbud framgår att frågan om kontaktförbud prövas av allmän åklagare och tas upp på begäran av den som förbudet ska skydda eller när det annars finns anledning till det.

Av 24 § samma lag framgår att den som bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till böter eller fängelse i högst ett år. I ringa fall ska personen inte dömas till ansvar. I 25 § anges att den som har meddelats ett särskilt utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.

Åklagarmyndigheten har tagit fram riktlinjer (RåR 2015:2) och en handbok som gäller för arbetet med kontaktförbud.

En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

För att stärka arbetet med att förebygga mäns våld mot kvinnor och bidra till att nå målen med strategin genomför och planerar regeringen en mängd åtgärder. När det gäller strategins målsättning om ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld redogörs bl.a. för en översyn av förutsättningarna för elektronisk övervakning av kontaktförbud (s. 131).

Utvärdering av reformen om förbättrat skydd mot stalkning

Regeringen gav i regleringsbrev för 2013 Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att följa upp och utvärdera den reform om förbättrat skydd mot stalkning som trädde i kraft 2011. Reformen innebar bl.a. att ett särskilt brott, olaga förföljelse, infördes i brottsbalken. Dessutom infördes regler om att elektronisk övervakning skulle få användas för att kontrollera efterlevnaden av ett särskilt utvidgat kontaktförbud. Syftet med Brås utvärdering skulle enligt regleringsbrevet bl.a. vara att undersöka hur bestämmelserna om kontaktförbud tillämpas i praktiken. I uppdraget ingick att i den mån det var möjligt uppmärksamma vilket genomslag elektronisk övervakning av särskilt utvidgade kontaktförbud fått och om det område som förbudet gäller är väl avvägt.

Av Brås rapport Kontaktförbud (rapport 2015:3) framgår att elektronisk övervakning, fram till och med oktober 2014, endast använts en gång. Brå konstaterar även att det råder stora regionala skillnader i landet vad gäller andelen beviljade ansökningar om kontaktförbud mellan landets åklagarkammare. Åklagarmyndigheten menar att detta delvis kan bero på skillnader i kvaliteten på de ansökningar som kommit in från polisen.

Brå betonar i rapporten att polisen behöver förbättra sitt arbete med kontaktförbud genom specialisering och fortbildning av den personal som ska informera om lagen. I kombination med ett tätare samarbete med åklagarna om vad en ansökan behöver innehålla, skulle kvaliteten på ansökningarna kunna höjas. Brå understryker vidare att rättsväsendet behöver utveckla sina rutiner för att på ett systematiskt sätt arbeta med strukturerade hot- och riskbedömningar. Det innebär att specialiserad och väl utbildad personal bör utföra de strukturerade bedömningarna inom polisen, med efterföljande kvalitetsgranskning. Slutligen rekommenderar Brå att man ska följa upp och utvärdera användandet av fotboja vid fler tillfällen.

Justitiedepartementet har informerat om att flera av de förslag som Brå lämnade övervägs inom Regeringskansliet.

Översyn av förutsättningarna för elektronisk övervakning

Regeringen gav i mars 2016 en utredare i uppdrag att biträda Justitiedepartementet att se över förutsättningarna för att elektroniskt övervaka ett kontaktförbud enligt lagen om kontaktförbud. I utredarens uppdrag ingick att ta ställning till om regleringen var ändamålsenligt utformad eller om det

fanns skäl att förändra den. Om utredaren bedömde att det fanns behov av att använda elektronisk övervakning i fler situationer än vad som medgavs enligt lagstiftningen skulle utredaren lämna förslag till nödvändiga författningsändringar. I uppdraget hänvisade regeringen till Brås rapport Kontaktförbud (rapport 2015:3), se närmare nedan. Uppdraget redovisades i januari 2017 i departementspromemorian Elektronisk övervakning av kontaktförbud (Ds 2017:1).

I promemorian konstateras att dagens system för elektronisk övervakning av kontaktförbud behöver förändras. Sedan möjligheterna infördes i lagstiftningen 2011 har elektronisk övervakning använts i mycket begränsad omfattning. I syfte att få till stånd ett mer ändamålsenligt system lämnas i promemorian förslag som syftar till att göra det möjligt att besluta om elektronisk övervakning i fler situationer än i dag.

För närvarande kan endast särskilt utvidgade kontaktförbud villkoras med elektronisk övervakning. I promemorian föreslås att elektronisk övervakning i framtiden ska kunna ske även vid utvidgade kontaktförbud under förutsättning att den som beslut gäller tidigare har överträtt ett kontaktförbud. Den presumtion som i dag gäller för att villkora särskilt utvidgade kontaktförbud med elektronisk övervakning föreslås gälla även vid beslut om utvidgade kontaktförbud.

Vidare föreslås en förändring av de bestämmelser som reglerar den längsta möjliga förbudstiden för kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning. Den längsta förbudstiden föreslås bli ett år i stället för dagens sex månader.

Promemorian innehåller också förslag på en skärpning av straffskalan när det gäller överträdelser av kontaktförbud som villkorats med elektronisk övervakning. Den som överträder ett kontaktförbud med elektronisk övervakning ska enligt den nya straffskalan inte längre kunna dömas till böter. Detta är en skillnad jämfört med i dag där det för överträdelser av särskilt utvidgade kontaktförbud med elektronisk övervakning är stadgat böter som minimistraff. Maximistraffet fängelse ett år lämnas oförändrat. En särskild ny brottsbeteckning för de brott som ska omfattas av den nya straffskalan föreslås också: överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning.

Promemorian innehåller också överväganden om vissa andra delar av lagstiftningen som varit föremål för diskussioner i andra sammanhang. I dessa delar görs bedömningen att regelverket inte bör förändras. Promemorians författningsförslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Justitiedepartementet har informerat om att promemorian remitterats och att remisstiden löper ut den 3 maj 2017.

Den nationella samordnarens förslag

I betänkandet Våld i nära relationer – en folkhälsofråga föreslås att straffskalan för överträdelse av kontaktförbud ska skärpas (SOU 2014:49 s. 282). Den nationella samordnaren föreslår att överträdelse av kontaktförbud delas upp i

två olika brott beroende på gärningens allvar. Den som bryter mot ett kontaktförbud bör dömas till fängelse i högst två år. Om brottet med hänsyn till särskilda omständigheter är att bedöma som ringa och kontakten inte kan anses klart ursäktlig, bör personen dömas till böter för ringa överträdelse av kontaktförbudet. Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet föreslog i betänkande 2014/15:JuU18 att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande om att regeringen borde utreda frågan om huruvida kraven för när kontaktförbud får förenas med elektronisk övervakning (s.k. fotboja) är för höga. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:124).

Året därpå behandlade utskottet motioner om kontaktförbud i betänkande 2015/16:JuU22. Utskottet konstaterade då att frågan om huruvida kraven för när kontaktförbud får förenas med elektronisk övervakning är för höga var uppmärksammas av regeringen och såg därför inte skäl att ta något initiativ i den frågan. De aktuella motionerna avstyrktes. Utskottet avstyrkte av samma skäl motionsyrkanden om att utreda förutsättningarna för att skydda personer som hotas av våld i hemmet genom ytterligare elektronisk övervakning. Utskottet ansåg att bestämmelserna för vilket område som ett kontaktförbud får omfatta är väl avvägda och avstyrkte ett motionsyrkande om att utöka detta område. Utskottet konstaterade vidare att en rapport från Brå om hur kontaktförbud tillämpas i praktiken bereddes och utskottet avstyrkte med hänvisning till detta motioner om att särskilt kontaktförbud ska användas i större utsträckning än i dag och om att ändra lagstiftningen om när kontaktförbud kan utfärdas. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:190).

Utskottet behandlade i betänkande 2015/16:JuU18 (s. 28 f) ett motionsyrkande med begäran om skärpta straff för överträdelse av kontaktförbud. Utskottet var inte berett att ställa sig bakom förslaget utan avstyrkte motionen. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2015/16: 196).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan uppmanade riksdagen i ett tillkännagivande under 2015 regeringen att utreda frågan huruvida kraven för när kontaktförbud får förenas med elektronisk övervakning är för höga. Regeringen gav därefter en utredare i uppdrag att biträda Justitiedepartementet att se över förutsättningarna för att elektroniskt övervaka ett kontaktförbud enligt lagen om kontaktförbud. Utskottet ser positivt på förslagen som utredaren nu lämnat och som om de införs kommer att göra det möjligt att besluta om elektronisk övervakning i fler situationer än i dag. Promemorian innehåller också förslag på en skärpning av straffskalan när det gäller överträdelse av kontaktförbud som villkorats med elektronisk övervakning. Utskottet vill inte föregripa den beredning som pågår och avstyrker därför motionerna 2016/17:392 (M) yrkandena 3 och 4, 2016/17:1720 (L), 2016/17:2785 (S), 2016/17:3037 (C) yrkande 29 och

2016/17:3474 (L) yrkande 4 om ökad användning av kontaktförbud. Utskottet avstyrker av samma skäl även motionerna 2016/17:1769 (SD) yrkande 2 och 2016/17:3474 (L) yrkande 2 om skärpt straff vid överträdelse av kontaktförbud. Utskottet ser inte heller skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2016/17:1769 (SD) yrkande 1 om att förenkla utfärdandet av kontaktförbud.

Utskottet vidhåller sin inställning om att bestämmelserna om vilket område ett kontaktförbud får omfatta är väl avvägda. Utskottet ser därför inte skäl för att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2016/17:3474 (L) yrkande 3 och avstyrker därför yrkandet.

Risk- och hotanalyser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör användningen av risk- och hotanalyser.

Motionerna

I motion 2016/17:3037 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkande 36 begärs ett tillkännagivande om att bl.a. rättsväsendet ska använda evidensbaserade och välbeprövade riskbedömningsinstrument för att bedöma risken för framtida våld i nära relationer. I yrkande 37 begärs ett tillkännagivande om att rutinerna vid risk- och hotanalyser som görs hos polisen vid anmälan om våld i nära relationer ska ses över.

Bakgrund

En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Regeringen anför i skrivelsen En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/16:10 s. 120) att strategins första målsättning handlar om att i högre grad förhindra att våld över huvud taget uppstår samt att förmå män och pojkar som utövar våld att upphöra med det. Den avser både insatser som riktas till hela befolkningen och insatser som riktas till grupper som enligt bästa tillgängliga kunskap har förhöjd risk att utöva eller utsättas för våld (s.k. universell respektive selektiv prevention). Här ingår även insatser som syftar till att minska antalet möjliga tillfällen att utöva våld (s.k. situationell prevention), såsom åtgärder i utformningen av stadsmiljöer. Hit hör också insatser riktade till män som har utövat våld för att förebygga upprepat våld (s.k. indikativ prevention), t.ex. genom användning av strukturerade riskanalyser.

Brottsförebyggande rådets rapport Kontaktförbud

Brottsförebyggande rådet (Brå) betonar i rapporten Kontaktförbud (rapport 2015:3) att rättsväsendet behöver utveckla sina rutiner för att på ett systematiskt sätt arbeta med strukturerade hot- och riskbedömningar (s. 12). Det innebär att specialiserad och väl utbildad personal bör utföra de strukturerade bedömningarna inom polisen, med efterföljande kvalitetsgranskning. Ett sätt för åklagarna att ta del av resultatet kan vara att ge polisen direktiv om en sammanfattning av bedömningen, inte det kompletta underlaget, för att undvika att eventuellt känsliga detaljer om skyddspersonen delges förbudspersonen.

Polisens arbete

Polismyndigheten har informerat om att strukturerade riskbedömningar genomförs av utbildad personal vid brottsoffer- och personsäkerhetsgrupper. Fyra olika evidensbaserade checklistor används beroende på vilken typ av brottslighet som är aktuell. Behöver den strukturerade riskbedömningen kompletteras med ytterligare information eller perspektiv, görs en fördjupad riskbedömning. De fördjupade riskbedömningarna genomförs av analytiker vid underrättelseenheter. Riskbedömningar utgör beslutsunderlag för vilka stöd- eller skyddsåtgärder som ska vidtas.

Vidare har information hämtats in från Polismyndigheten om att en arbetsgrupp inom polisen tog hand om det resultat som kom fram vid Malmö högskolas utvärdering av polisens metoder för riskanalys. Arbetsgruppen avslutade sitt arbete under december 2015. Sedan dess pågår ett kontinuerligt arbete för att förbättra riskanalyserna. Checklistorna ses också över löpande för att få med den forskning som tillkommer på området.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet behandlade i betänkande 2014/15:JuU18 (s. 7 f.) liknande yrkanden som de nu aktuella. Utskottet konstaterade bl.a. att polisen i sitt skyddsarbete använder flera strukturerade hot- och riskbedömningar samt att polisen arbetar kontinuerligt med att förbättra sin förmåga att genomföra riskanalyser. Vidare hade Malmö högskola utvärderat polisens metoder för riskanalys och redovisat sin utvärdering i en rapport. Utskottet hänvisade vidare till att det pågick försöksverksamhet vid Socialstyrelsen med syfte att förbättra säkerheten för närstående till våldsutövare och utveckla bedömningsinstrument för stödinsatser för personer som hade utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående. Mot bakgrund av det pågående arbetet med riskbedömningar såg utskottet inte något skäl att ställa sig bakom de tillkännagivanden som efterfrågades. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2014/15:124).

Utskottets ställningstagande

I sitt skyddsarbete använder polisen flera strukturerade hot- och riskbedömningar. Som framgår ovan arbetar polisen kontinuerligt med att förbättra dessa. Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och ser inte heller nu skäl att ställa sig bakom de tillkännagivanden som begärs i motion 2016/17:3037 (C) yrkandena 36 och 37 om att rättsväsendet ska använda evidensbaserade och välbeprövade riskbedömningsinstrument för att bedöma risken för framtida våld i nära relationer och att polisens rutiner för risk- och hotanalyser vid anmälan om våld i nära relationer ska ses över. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Brottsoffer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med begäran om tillkännagivande om information till brottsoffer, om att utveckla polisens arbetssätt, om stödcentrum för unga brottsoffer, om stödet till brottsofferjourer och om informationskampanjer om sexköpslagen.

Jämför reservationerna 11 (C), 12 (KD), 13 (KD) och 14 (KD).

Motionerna

I partimotion 2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 6 begärs att polisens information till brottsoffer om vad som hänt med ärendet förbättras. Motionärerna anför att det är viktigt för förtroendet för rättsväsendet att de inblandade i processen får veta varför om det visar sig att deras ärende inte utreds eller om det läggs ned.

I motion 2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 7 begärs att polisens arbetssätt ska utvecklas genom att det på varje polisstation ska finnas en brottsofferstödjande person. Motionärerna anför att brottsofferstödjaren helst bör vara en person från Brottsofferjouren eller annan förening, men att det också kan vara en socialsekreterare.

I motion 2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2 begärs att man ska se över det offentliga stödet till brottsofferjourer för att säkerställa långsiktigheten i deras arbete. I yrkande 13 begärs att verksamheten med stödcentrum för unga brottsoffer byggs ut till att omfatta hela landet.

I motion 2016/17:3037 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkande 41 begärs att man ska genomföra informationskampanjer om sexköpslagen.

Bakgrund

Stöd till brottsoffer

Den nationella samordnaren mot våld i nära relationer lämnade i juni 2014 betänkandet Våld i nära relationer – En folkhälsofråga (SOU 2014:49). Betänkandet innehåller förslag om lagändringar och uppdrag. Det innehåller också ett stort antal förslag, råd och uppmaningar riktade till beslutsfattare och alla andra i samhällets olika verksamheter.

Av svar på interpellation 2015/16:340, protokoll 2015/16:66, framgår att regeringen vidtagit följande åtgärder som är kopplade till utredarens ovan nämnda förslag.

- Polismyndigheten och Socialstyrelsen har av regeringen fått i uppdrag att bistå våldsutsatta med att hämta personliga tillhörigheter i hemmet.
- Ett nationellt kunskapscentrum om våld och övergrepp mot barn har inrättats vid Linköpings universitet.
- Kvinnojourerna har fått kraftigt förstärkta resurser i och med att regeringen har avsatt 100 miljoner kronor årligen de närmaste åren.
- Socialstyrelsen har fått i uppdrag att utvärdera försöksverksamheter med rutinfrågor om våldsutsatthet i hälso- och sjukvård och socialtjänst.
- Socialstyrelsen har nyligen även fått i uppdrag att vidareutveckla och stödja införandet av verk samma metoder i socialtjänsten för att arbeta med våldsutövare. Det inkluderar differentiering av metoder utifrån behov.
- Socialstyrelsen ska också vidareutveckla och stödja införandet av metoder i socialtjänstens arbete när det gäller barn som utsätts eller riskerar att utsättas för våld i familjen.
- Polismyndigheten har fått i uppdrag att redovisa hur den arbetar med transnationella ärenden där det finns misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck, äktenskap mot den egna viljan eller barnäktenskap.
- Den nya ANDT-strategin (alkohol, narkotika, droger och tobak) har nyligen beslutats. Den inkluderar nu på ett tydligare sätt våld i nära relationer och det samband som finns mellan sådant våld och användningen av alkohol och narkotika.

Av samma interpellationssvar framgår att regeringen har inväntat betänkandena från Jämställdhetsutredningen (SOU 2015:86) och utredningen om en nationell strategi för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra (SOU 2015:55) då dessa utredningar rör delvis samma frågor och problem.

Justitiedepartementet har lämnat information om att det finns brottsoffer- och personsäkerhetsgrupper i varje polisregion. Generellt kan sägas att det finns en brottsofferstödare i varje polisområde.

Stöd till unga brottsoffer

Socialtjänsten i kommunen ska verka för att den som utsatts för brott och brottsoffrets anhöriga får det stöd och den hjälp de behöver. Det gäller särskilt barn som utsatts för brott. Socialtjänsten ska dessutom särskilt uppmärksamma

att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående kan vara i behov av stöd och hjälp. Detsamma gäller kvinnor som utsatts för våld i nära relationer. Det kan handla om ekonomiskt, praktiskt och psykologiskt stöd. Personal inom socialtjänsten har tystnadsplikt.

Brottsoffermyndigheten anger i Barn och unga som brottsoffer (s. 13) att det på vissa orter också finns specialiserade stödverksamheter, t.ex. stödcentrum för unga brottsoffer och barnahus. Socialtjänsten i kommunen kan ge mer information om detta och annan särskild verksamhet för barn.

Bemötande av och information till brottsoffer

Riksdagen uppmanade i ett tillkännagivande i december 2015 regeringen att återkomma till riksdagen med en redogörelse för vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra brottsutredningen, uppföljningen och återkopplingen till brottsoffer (bet. 2015/16:JuU1, rskr. 2015/16:106).

Som ett led i arbetet med att genomföra EU:s brottsofferdirektiv beslutade regeringen hösten 2015 om vissa ändringar i förundersökningskungörelsen (1947:948). Ändringarna innebär bl.a. stärkt informationsskyldighet till målsäganden generellt under förundersökningen, t.ex. med information om den fortsatta handläggningen av ärendet.

Den 19 maj 2016 gav regeringen Brottsoffermyndigheten i uppdrag att kartlägga brottsutsattas behov av stöd under brottmålsprocessen och analysera i vilken utsträckning dessa behov kan tillgodoses genom digitaliseringens möjligheter. Uppdraget ska redovisas den 31 maj 2017. Polismyndigheten har fattat ett antal beslut om hur utredningsverksamheten ska utvecklas och förbättras. Regeringen avser att följa upp hur dessa beslut omsätts i verksamheten och har därför i regleringsbrevet för 2017 gett Polismyndigheten i uppdrag att redovisa vilka konkreta förändringar i verksamheten som besluten syftar till, hur långt myndigheten har kommit i genomförandet av besluten och hur myndigheten säkerställer att besluten fullt ut genomförs. Redovisningen ska lämnas till regeringen senast den 10 oktober 2017.

I årets budgetproposition (prop. 2016/17:1 utg.omr. 4 s. 34) anför regeringen att den som drabbats av brott ska få adekvat information och ett gott bemötande från rättsväsendets myndigheter. För att kunna bedöma måluppfyllelsen inom området följer regeringen bl.a. de åtgärder som myndigheterna vidtagit för att förbättra bemötandet av och informationen till brottsutsatta.

När det gäller polisens bemötande av brottsoffer anför regeringen (s. 36) att ombildningen av polisen till en myndighet har medfört en förändrad organisering även av polisens brottsofferarbete. I stället för att respektive polismyndighet har sin egen organisation för brottsofferarbete och person-säkerhet bygger myndigheten nu upp en verksamhet på tre olika nivåer över hela landet: en nationell, en regional och en lokal nivå. Syftet är att förbättra möjligheterna att styra verksamheten och göra den mer enhetlig. Myndigheten

har också lagt ihop brottsofferarbetet med personsäkerhetsskyddet, vilket innebär att man tar ett helhetsgrepp om alla brottsoffer.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har efter uppdrag från regeringen redovisat studien Målsägandens medverkan i rättsprocessen (rapport 2016:8). I rapporten konstateras att ett viktigt sätt att visa målsäganden att man tagit hans eller hennes anmälan och berättelse på allvar är dels att man gör sig kontaktbar, dels att man återkopplar till målsäganden efter anmälan, inledningsvis genom att informera om huruvida utredningen påbörjats eller inte, och därefter om vad som i så fall kommer att hända härnäst (s. 41).

Brå gör i sin rapport bedömningen att beslut om att lägga ned en förundersökning behöver bli tydligare. När målsäganden får ett nedläggningsbeslut om sitt ärende som han eller hon inte förstår kan det minska motivationen att medverka i framtida rättsprocesser. En bättre förståelse för varför ärenden läggs ned kan därför inte bara öka effektiviteten i rättsprocesser utan även bidra till att målsäganden behåller sitt förtroende eller får ökat förtroende för rättsväsendet. Brå menar att språket i nedläggningsbesluten bör förenklas och konkretiseras till att målsäganden bättre ska förstå skälen till att ett ärende läggs ned. För personer med funktionsnedsättningar eller personer med bristande kunskaper i svenska språket kan det krävas ytterligare förtydliganden av innehållet i besluten, exempelvis genom att de formuleras på s.k. lätt svenska. Nedläggningsbeslutet kan även kompletteras med ett standardiserat informationsblad på olika språk som förklarar vad brevet med nedläggningsbeslutet innehåller och var målsäganden kan söka mer information.

I Sexualbrottskommitténs betänkande Ett starkare skydd för den sexuella integriteten (SOU 2016:60) anges när det gäller bemötande av parter och vittnen i mål om sexualbrott (s. 36) att arbetet med bemötandefrågor inom Sveriges Domstolar har varit framgångsrikt och lett till många förbättringar för den som ska uppträda vid en rättegång. Trots det har det vid utredningens granskning framkommit uppgifter om brister på olika håll. Arbetet med bemötandefrågor är en ständigt pågående process, och det är angeläget att arbetet fortsätter. Utredningen anser att Domstolsverket även fortsättningsvis bör ha i uppdrag att stödja och följa upp de enskilda domstolarnas bemötandearbete. Genom uppföljning bör det också klargöras om det finns enskilda domstolar som har större behov av stöd i arbetet än andra.

Brottsofferjourer

Brottsofferfonden etablerades 1994 med syfte att ge ekonomiskt stöd till olika former av brottsofferinriktad verksamhet. Den som döms för ett brott där fängelse ingår i straffskalan är i dag skyldig att betala en särskild avgift till brottsofferfonden. Tidigare var avgiften 500 kronor, men den höjdes den 1 februari 2015 till 800 kronor. Samtidigt höjdes avgiften för den som verkställer ett fängelsestraff genom intensivövervakning med elektronisk kontroll, s.k. fotboja, från 50 kronor per dag till 80 kronor per dag. Avsikten

med höjningen var att förstärka förutsättningarna för det arbete som de ideella organisationerna, bl.a. brottsofferjourerna, utför för stöd till brottsoffer.

Regeringen beslutade i november 2015 att minst 75 procent av Brottsofferfondens medel ska tillfalla organisationer i det civila samhället som bedriver brottsofferstödande verksamhet. Regeringen konstaterade då att behovet av finansiering av det civila samhällets brottsofferstödande verksamheter var stort och konkurrensen om befintliga medel hård, och regeringen ville på detta sätt förbättra verksamheternas förutsättningar.

Informationskampanj mot sexköp

Frankrike är det fjärde europeiska landet som kriminaliserar sexköp. Regeringen driver på att även andra länder ska följa efter i frågan om en kriminalisering av sexköp utifrån både kvinnokonventionens artikel 6 om prostitution och handel med kvinnor och EU-kommissionens direktiv mot människohandel.

Att bekämpa prostitution och människohandel är en högt prioriterad fråga för regeringen. I det ligger också ett intresse av att sprida de positiva erfarenheter Sverige har av förbudet mot köp av sex. Justitiekanslern var ansvarig för en utvärdering av den svenska lagen och har därefter fått i uppdrag att biträda Justitiedepartementet att sprida erfarenheterna av förbudet. Justitiekanslern har bl.a. medverkat vid olika internationella möten och konferenser för att berätta om de svenska erfarenheterna.

Regeringen har även inrättat en ambassadörstjänst för arbetet mot människohandel.

Länsstyrelserna har uppdrag från regeringen att i arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål prioritera insatser som syftar till att motverka efterfrågan av köp av sexuella tjänster. Länsstyrelsen i Stockholm genomför en kampanj mot sexköp och sexhandel i Sverige i syfte att påverka attityder och verka förebyggande. Länsstyrelsernas arbete riktas mot att sprida kunskap om sexköp i hela landet.

Tidigare utskottsbehandling

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2015/16 behandlade utskottet yrkanden om att inrätta fler stödcentrum för unga brottsoffer och om att bygga ut denna verksamhet (bet. 2015/16:JuU22 s. 41 f.). Utskottet avstyrkte yrkandena med hänvisning till beredningen av förslagen som lämnats av den nationella samordnaren mot våld i nära relationer. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:90).

Vid beredningen av budgetbetänkandet för 2016 konstaterade utskottet i samband med ett tillkännagivande till regeringen (bet. 2015/16:JuU1 s. 77) att det är viktigt att polisen när en anmälan om brott gjorts lämnar relevant och begriplig information till brottsoffret om bl.a. möjligheten att träffa en brottsofferstödare och att polisen bör bli bättre på att lämna information om vad som händer med utredningen av brottet och vilka åtgärder som vidtagits

med anledning av anmälan. Om polis och åklagare avstår från att utreda brottet bör brottsoffret få information om varför.

Vidare uttalade utskottet (s. 77) att den som anmält ett brott bör bli kontaktad av polisen inom en viss tid efter anmälan. Brottsoffret bör då få en återkoppling om vad som hänt med utredningen och återigen få information om möjligheten att träffa en brottsofferstödjare.

Utskottet ställde sig då bakom ett antal motionsyrkanden och uppmanade regeringen att återkomma till riksdagen med en redogörelse över vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra brottsutredningen, uppföljningen och återkopplingen till brottsoffer. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:106).

Utskottet avstyrkte vid beredningen av årets budgetproposition motionsyrkande med begäran om tillkännagivande om att betona vikten av att polisen ska ge en tydlig återkoppling till målsäganden om ärendens hantering (bet. 2016/17:JuU1 s. 108). Utskottet hänvisade då bl.a. till den pågående beredningen av Brås rapport Målsägandens medverkan i rättsprocessen (rapport 2016:8). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2016/17:90).

Utskottets ställningstagande

I motion 2016/17:865 (C) yrkande 6 begärs att polisens information till brottsoffer om vad som hänt med deras ärende ska förbättras. Utskottet delar motionärernas uppfattning att information till brottsoffer är viktigt. Som framgår ovan har riksdagen i ett tillkännagivande uppmanat regeringen att återkomma med en redogörelse för vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra uppföljningen och återkopplingen till brottsoffer. Som också framgår ovan har en mängd åtgärder vidtagits. Brottsoffermyndigheten har för närvarande regeringens uppdrag att kartlägga brottsutsattas behov av stöd under brottmålsprocessen och analysera i vilken utsträckning dessa behov kan tillgodoses genom digitaliseringens möjligheter. Uppdraget ska redovisas den 31 maj 2017. Utskottet anser sammantaget att något tillkännagivande inte är nödvändigt när det gäller polisens information till brottsoffer och avstyrker därför yrkandet.

Som framgår ovan finns brottsoffer- och personsäkerhetsgrupper i varje polisregion och i stort sett en brottsofferstödjare i varje polisområde. Utskottet anser därför inte att det tillkännagivande om att det på varje polisstation ska finnas en brottsofferstödjande person som efterfrågas i motion 2016/17:1538 (KD) yrkande 7 är nödvändigt.

Socialtjänsten i den kommun där den unge bor ska verka för att ett brottsoffer får det stöd som han eller hon behöver. Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning och ser inte heller nu skäl för det tillkännagivande som begärs i motion 2016/17:1538 (KD) yrkande 13 om att bygga ut verksamheten med stödcentrum för unga brottsoffer till att omfatta hela landet.

Utskottet ser inte heller skäl att ställa sig bakom motion 2016/17:1538 (KD) yrkande 2 om att se över det offentliga stödet till brottsofferjourer. Utskottet

konstaterar att avgiften till brottsofferfonden höjdes 2015 och att regeringen också beslutat att minst 75 procent av Brottsofferfondens medel ska tillfalla organisationer som bedriver brottsofferstödande verksamhet. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Som framgår ovan bedriver länsstyrelserna på uppdrag av regeringen kampanjer mot sexköp och sexhandel i Sverige i syfte att påverka attityder och verka förebyggande. Utskottet anser att motion 2016/17:3037 (C) yrkande 41 därmed får anses vara tillgodosedd och avstyrker yrkandet.

Skadestånd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med begäran om tillkännagivanden om skadestånd till brottsoffer, statlig skadeståndsgaranti, en översyn av skadeståndsnivåerna och höjda skadeståndsnivåer.

Jämför reservationerna 15 (C, KD), 16 (SD), 17 (KD) och 18 (SD).

Motionerna

I partimotion 2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 23 begärs att brottsoffers rättigheter ska tas tillvara bättre när det gäller bedömningen av skadeståndets och ersättningens storlek, sättet för utbetalning och hanteringstider samt det sammantagna skyddet för brottsoffret. Motionärerna anför att brottsoffer som tilldöms skadestånd inte själva ska behöva kräva in skadeståndet från gärningsmannen. I stället bör det vara ett statligt ansvar att betala ut skadestånd i dessa fall.

I motion 2016/17:1538 (KD) yrkande 11 begärs att en utredning ska tillsättas med syfte att se till att staten betalar ut skadestånd direkt till brottsoffret efter det att en dom om detta vunnit laga kraft. Ett likalydande yrkande framförs även i motion 2016/17:1785 av Said Abdu (L).

I motion 2016/17:1744 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1 begärs att regeringen ska återkomma med ett förslag om en statlig skadeståndsgaranti. Motionärerna anför att den nu gällande ordningen som förutsätter att brottsoffret själv ska vidta en mängd åtgärder är mycket otillfredsställande. Samma yrkande finns även i motion 2016/17:1769 (SD) yrkande 13.

I motion 2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 10 begärs att en översyn ska göras av skadeståndsnivåerna. Motionärerna anför att de skadestånd som tilldöms i Sverige är låga både i ett internationellt perspektiv och i förhållande till vad allmänheten anser vara en rimlig nivå.

I motion 2016/17:1744 av Richard Jomshof m.fl. yrkande 2 begärs att regeringen ska återkomma med förslag på höjda skadeståndsnivåer för allvarligt kränkande brott, såsom grova vålds- och sexualbrott. Motionärerna anför att dagens skadeståndsnivåer inte är i överensstämmelse med det

allmänna rättsmedvetandet. I motion 2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 12 begärs att skadestånden för kvinnovåldsbrott ska höjas.

Bakgrund

Utbetalning av skadestånd

Den som har skadats till följd av ett brott kan kräva skadestånd av gärningsmannen. Regler om skadestånd och vilka skador som är ersättningsgilla finns i skadeståndslagen (1972:207). Processuella regler om hur skadeståndsanspråk ska framställas och att talan kan föras i samband med ett brottmål finns i rättegångsbalken. Regler om hur fordringar drivs in finns i utskökningsbalken. När ett brott anmäls till polisen ska målsäganden informeras om att åklagaren under vissa förutsättningar kan föra talan om enskilt anspråk på grund av brottet. Polisen ska också informera om möjligheterna att få ersättning och om reglerna för hur dessa ärenden handläggs (13 a § förundersökningskungörelsen [1947:948]).

Åklagaren ska, om brottet hör under allmänt åtal, på målsägandens begäran förbereda och föra talan om skadestånd. En förutsättning är att det kan ske utan väsentlig olägenhet och att anspråket inte är uppenbart obefogat. Vill målsäganden att anspråket ska tas upp i samband med åtalet, ska han eller hon anmäla anspråket till undersökningsledaren eller åklagaren och lämna uppgift om de omständigheter på vilka det grundas (22 kap. 2 § rättegångsbalken). Om ett målsägandebiträde har förordnats för en målsägande ska målsägandebiträdet hjälpa målsäganden att föra talan om enskilt anspråk med anledning av brottet, om detta inte görs av åklagaren (3 § lagen [1988:609] om målsägandebiträde).

När stämmningsansökan lämnas in till tingsrätten ska det framgå om åklagaren för talan om enskilt anspråk. Skadeståndsyrkandet behandlas tillsammans med övriga yrkanden i brottmålet. I samband med att domen skickas ut till parterna får de skriftlig information om betalning av skadeståndet. När domen vunnit laga kraft skickar domstolen den till Kronofogdemyndigheten (25 a § förordningen [1990:893] om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

När en lagakraftvunnen dom, som innebär att den tilltalade ska betala skadestånd, kommer in till Kronofogdemyndigheten skickar myndigheten ut en skriftlig fråga till den brottsutsatte med en förfrågan om denne vill ha hjälp med att driva in skadeståndet. Om den brottsutsatte tackar ja till detta skickar Kronofogdemyndigheten en uppmaning till den som ska betala skadestånd att betala in skadeståndsbeloppet till myndigheten. Den skadeståndsskyldige har två veckor på sig att betala. Om så inte sker gör Kronofogdemyndigheten en tillgångsutredning för att ta reda på om den skadeståndsskyldige har möjlighet att betala.

Om Kronofogdemyndighetens utredning visar att gärningsmannen inte kan betala hela det utdömda skadeståndet, ska den brottsutsatte ta reda på om han

eller hon har någon försäkring som kan täcka skadeståndet eller delar av det. Om ingen försäkringsersättning betalas ut kan den brottsutsatte vända sig till Brottsoffermyndigheten och ansöka om brottskadeersättning. Förutsättningarna för utbetalning av en sådan ersättning anges i brottskadelagen (2014:322). Om brottskadeersättning betalas ut, inträder staten i den skadelidandes rätt till skadestånd.

Brottskadeersättning betalas ut för personskada. Som personskada ersätts även skada på kläder, glasögon och liknande föremål som den skadade bar på sig vid skadetillfället. Om någon allvarligt kränkt någon annan genom ett brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid betalas brottskadeersättning för den skada som kränkningen innebär. Brottskadeersättning kan i vissa fall betalas ut även för sakskada (4–6 §§ brottskadelagen).

Brottskadelagsutredningen

Brottskadelagsutredningen (Ju 2010:12), som tillsattes i september 2010, hade bl.a. i uppdrag att ta ställning till om det finns skäl att lindra de krav som ställs på brottsutsatta att på egen hand kräva betalning av den skadeståndsskyldige, t.ex. genom att det primära ansvaret för att kräva in utdömda skadestånd läggs på staten (dir. 2010:84). Brottskadelagsutredningen lämnade i maj 2012 betänkandet En ny brottskadelag (SOU 2012:26). Utredningen anförde följande om huruvida det primära ansvaret för att kräva in utdömda skadestånd skulle läggas på staten (s. 15 f.).

När det gäller kraven i övrigt på den skadelidande, så vore det mest brottsoffervänliga alternativet att låta brottskadeersättning betalas ut i direkt anslutning till brottet. Utredningen finner dock att en sådan ordning inte är förenlig med det nuvarande systemets uppbyggnad. Många anser att gottgörelse från den som har vållat skadan är viktig för brottsoffrets upprättelse. Den grundläggande skadeståndsrättsliga principen, att den som har vållat skadan ska ersätta den, skulle komma i bakgrunden. Försäkringsersättningens funktion skulle också förändras och på sikt skulle försäkringsskyddet riskera att upphöra. Om försäkringsbolagen skulle betala ersättningen till staten i stället för till den enskilda försäkringstagaren, skulle nämligen bolagens incitament till att ha kvar skyddet i sina försäkringar, liksom kundens incitament att ha en sådan försäkring, försvinna. Försäkringsbolagen betalar i dag minst lika mycket genom överfallsskyddet i hemförsäkringarna som staten betalar genom brottskadeersättningen. En ändrad ordning skulle också medföra att Brottsoffermyndighetens beslutsunderlag försämrades. Komplikationer skulle också uppstå i förhållande till en efterföljande skadeståndstalan mot skadevållaren. Att föreslå en sådan radikal omläggning av regelsystemet har knappast stöd i direktiven och är enligt utredningens mening inte heller motiverad.

En ny brottskadelag trädde i kraft den 1 juli 2014 (prop. 2013/14:94, bet. 2013/14:JuU38, rskr. 2013/14:255). Genom den nya lagstiftningen skapades ett större utrymme för Brottsoffermyndigheten att återkräva utbetalad ersättning från gärningsmannen. I propositionen (s. 20 f.) konstaterade regeringen att det med fog kan hävdas att det vore allra enklast för det enskilda brottsoffret om han eller hon kunde få ersättningen av staten direkt efter

brottet. Ett annat alternativ vore att brottskadeersättningen betalades direkt efter det att domen vunnit laga kraft. Regeringen anförde att båda alternativen hade flera nackdelar. Bland annat nämndes att om brottsoffret skulle få ersättning av staten direkt efter brottet, skulle brottsoffrets vilja att medverka i brottsutredningen med stor sannolikhet minska. Detta skulle i sådana fall få allvarliga konsekvenser för den brottsbekämpande verksamheten och för förtroendet för rättsväsendets möjligheter att klara upp brott och skapa ett tryggare samhälle. Om brottskadeersättningen däremot skulle betalas ut direkt efter det att domen på skadestånd vunnit laga kraft, skulle en av komplikationerna vara att man skulle sakna incitament för enskilda att teckna överfallsskydd – ersättningen skulle ju ändå betalas ut. Detta skulle på sikt kunna leda till att skyddet helt togs bort ur de svenska hemförsäkringarna, vilket framför allt skulle drabba de brottsoffer som inte får sin sak prövad av domstol. En sådan förändring skulle även innebära en betydande kostnadsökning för staten. Regeringen ansåg med anledning av de skäl som redovisades i propositionen att brottskadeersättning även i fortsättningen skulle vara underordnad andra ersättningsformer som står den skadelidande till buds, t.ex. skadestånd och ersättning från en försäkring.

Skadeståndets storlek

Med ideella skador avses skador som inte är av ekonomisk natur, främst fysiskt och psykiskt lidande vid personskador och kränkning av den personliga integriteten. Den 1 januari 2002 gjordes flera ändringar i skadeståndslagen (1972:207) i syfte att stärka rätten till skadestånd för ideell skada (prop. 2000/01:68, bet. 2000/01:LU19, rskr. 2000/01:216). Bland annat infördes tydligare regler om kränkingsersättning vid brott och hur ersättningen ska bestämmas. Ersättning för kränkning är en särskild form av ideellt skadestånd som inte förutsätter att någon fysisk skada har uppkommit. Enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen ska den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära ersätta den skada som kränkningen innebär.

I 5 kap. 6 § första stycket skadeståndslagen anges att skadestånd med anledning av kränkning bestäms efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens art och varaktighet. Det ska särskilt beaktas om handlingen

- haft förnedrande eller skändliga inslag
- varit ägnad att framkalla allvarlig rädsla för liv eller hälsa
- riktat sig mot någon med särskilda svårigheter att värja sin personliga integritet
- inneburit missbruk av ett beroende- eller förtroendeförhållande
- varit ägnad att väcka allmän uppmärksamhet.

I proposition 2000/01:68 behandlade regeringen också frågor om ersättningens storlek. Regeringen konstaterade att det hade skett betydande höjningar av ersättningarna på senare år och att höjningarna var betydligt

kraftigare än vad som följer av ändringarna i penningvärdet. Regeringen anförde vidare att det i den allmänna debatten ofta hävdades att skadestånden i Sverige för kränkning av den personliga integriteten låg på en påfallande låg nivå vid en internationell jämförelse. Detta torde inte längre kunna hävdas, om man bortser från rättssystem där skadeståndet har ett delvis annat syfte. Regeringens slutsats var att ersättningsnivåerna hade utvecklats och utvecklades på ett sådant sätt att det inte fanns anledning att ingripa med lagstiftning. Enligt regeringen borde det liksom tidigare vara de rättstillämpande organens uppgift att bestämma kränkingsersättningens storlek och i samband med detta göra en skönsässig bedömning baserad på förhärskande etiska och sociala värderingar (s. 45–47 och 53–56).

Tidigare utskottsbehandling

Vid beredningen av allmänna motioner från motionstiden 2014/15 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att brottsoffret skulle få ersättningen utbetald av staten (bet. 2014/15:JuU18 s. 28 f.). Utskottet uttalade att man instämde i den bedömning som regeringen gjorde i propositionen till den nya brottsskadelagen (prop. 2013/14:94), nämligen att det med fog kan hävdas att det vore allra enklast för brottsoffret om han eller hon kunde få ersättning av staten direkt efter brottet. Ett annat alternativ vore att brottsskadeersättning betalas direkt efter att domen vunnit laga kraft. Båda alternativen hade emellertid enligt utskottet flera nackdelar, bl.a. att incitamenten för enskilda att teckna försäkringar skulle minska och att detta skulle medföra en betydande kostnadsökning för staten. Utskottet anförde att brottsskadeersättning även i fortsättningen borde vara underordnat andra ersättningsformer som står den skadelidande till buds.

Utskottet avstyrkte vid samma tillfälle som nämns ovan även motioner om höjda nivåer på skadestånd och uttalade då att det bör vara de rättstillämpande myndigheternas uppgift att bestämma ersättningens storlek. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:124). Utskottet gjorde samma bedömning även vid beredningen av ett likalydande yrkande från allmänna motionstiden 2015/16 (bet. 2015/16:JuU22, rskr. 2015/16:90).

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer fortfarande i den bedömning som regeringen gjorde i propositionen till den nya brottsskadelagen: att övervägande skäl talar för att brottsskadeersättning bör vara underordnad andra ersättningsformer (prop. 2013/14:94). Utskottet kan därför inte ställa sig bakom de yrkanden med begäran om tillkännagivanden som framställs i motionerna 2016/17:865 (C) yrkande 23, 2016/17:1538 (KD) yrkande 11 och 2016/17:1785 (L). Utskottet avstyrker även motionerna 2016/17:1744 (SD) yrkande 1 och 2016/17:1769 (SD) yrkande 13 med begäranden om tillkännagivanden om en statlig skadeståndsgaranti.

Utskottet vidhåller även sin tidigare bedömning att det bör vara de rättstillämpande myndigheternas uppgift att bestämma ersättningens storlek. Utskottet avstyrker därför även motion 2016/17:1538 (KD) yrkande 10 om en översyn av skadeståndsnivåerna och motionerna 2016/17:1744 (SD) yrkande 2 och 2016/17:1769 (SD) yrkande 12.

Barnahus

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om barnahusens antal och målgrupp.

Motionerna

I motion 2016/17:2610 av Stefan Nilsson och Annika Hirvonen Falk (båda MP) yrkande 1 begärs att antalet barnahus ska utökas. I yrkande 3 begärs att man ska tydliggöra barnahusens målgrupp. Motionärerna anför att barn som inte själva varit utsatta för våld men som bevittnat våld ska ingå i målgruppen. Även barn som själva är förövare bör ingå i målgruppen.

Bakgrund

Barnahus

På uppdrag av regeringen har Rikspolisstyrelsen i samverkan med Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen tagit fram nationella riktlinjer för samverkan kring barn som misstänks vara utsatta för brott (Delredovisning av regeringsuppdrag avseende gemensamma nationella riktlinjer kring barn som misstänks vara utsatta för brott och kriterier för landets barnahus, POA-428-6530/08). Syftet med riktlinjerna är att säkerställa att samverkan mellan berörda myndigheter vid utredningar om barn sker på ett effektivt och rättssäkert sätt med ett konsekvent barnperspektiv. Enligt riktlinjerna ska arbete med brottsutsatta barn främst ske i s.k. barnahus, men även på orter där sådana saknas ska samverkan ske. Förfarandet för när barn hörs under förundersökningen ska präglas av ett konsekvent barnperspektiv. Målgrupp för samverkan är barn som misstänks vara utsatta för misshandel och andra våldsbrott, sexualbrott eller brott mot förbud mot könsstympning av kvinnor. I målgruppen ingår även barn som lever med våld i familjen (vittne till våld). När det bedöms lämpligt bör samverkan även omfatta barn som är förövare av sexualbrott.

Polisen arbetar därför enligt särskilda metoder när offret är ett barn. Förhör hålls av särskilt utbildad personal antingen i barnahus eller i speciellt inredda förhörssrum för barn hos polisen för att barnet ska slippa besöka olika inrättningar och upprepa sin historia. Videoförhör används för att barnet inte ska behöva närvara vid rättegången (prop. 2012/13:111 s. 93). Av skrivelsen

Handlingsplan 2016–2018 till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp (skr. 2015/16:192) framgår att det i dagsläget finns barnahus på fler än 30 orter i Sverige.

Riksdagen har efter förslag från utskottet i ett tillkännagivande under våren 2014 uppmanat regeringen att stimulera myndigheternas arbete med att inrätta fler barnahus (2013/14:JuU18, rskr. 2013/14:177). Regeringen anför i skrivelse 2016/17:75 (s. 15) att sedan flera nya barnahus har etablerats sedan tillkännagivandet beslutades, och barnahus finns för närvarande i alla län utom Norrbotten, Jämtland och Halland. Verksamheten omfattar redan i dag barn upp till 18 år, och den har vid flera tillfällen varit föremål för översyn. Vidare har ett nationellt kunskapscentrum – Barnafriid – inrättats vid Linköpings universitet. De åtgärder som tas upp i tillkännagivandet är därmed redan omhändertagna. Regeringen avser att lägga skrivelsen till handlingarna i denna del.

Tidigare utskottsbehandling

Riksdagen har, som anförts, efter förslag från utskottet i ett tillkännagivande under våren 2014 uppmanat regeringen att stimulera myndigheternas arbete med att inrätta fler barnahus (2013/14:JuU18, rskr. 2013/14:177). Enligt utskottets uppfattning skulle det finnas minst ett barnahus i varje län. I tillkännagivandet anförde riksdagen också att regeringen borde arbeta för att barnahusens uppdrag skulle omfatta barn upp till 18 år, att barnahusens verksamhet skulle utvecklas genom forskning och samverkan samt att verksamheten skulle utvärderas.

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2015/16 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att barnahus ska finnas tillgängliga över hela landet (bet. 2015/16:JuU22 s. 41 f.). Utskottet hänvisade till den beredning som pågick och att regeringen förklarat att man skulle överväga eventuella ytterligare initiativ när det gäller barnahus i samband med beredningen av förslagen från den nationella samordnaren mot våld i nära relationer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att beredningen av förslagen från den nationella samordnaren mot våld i nära relationer pågår. Utskottet vidhåller sin uppfattning att man bör avvakta den beredning som pågår och avstyrker därför motion 2016/17:2610 (MP) yrkande 1.

I riktlinjerna för barnahusens verksamhet anges att även barn som lever med våld i familjen ingår i verksamhetens målgrupp. Vidare framgår av riktlinjerna att samverkan även bör omfatta barn som är förövare av sexualbrott när det bedöms lämpligt. Motion 2016/17:2610 yrkande 3 får därmed anses vara i vart fall delvis tillgodosett. Utskottet avstyrker yrkandet.

Motioner som bereds förenklad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår 14 motionsyrkanden med förslag som har behandlats och avslagits tidigare under valperioden.

Utskottets ställningstagande

Motionsyrkandena i bilaga 2 överensstämmer helt eller i huvudsak med yrkanden som utskottet har behandlat och avstyrkt tidigare under valperioden. Utskottet ser ingen anledning att nu göra en annan bedömning. Motionsyrkandena behandlades i betänkandena 2014/15:JuU18 och 2015/16:JuU22.

Reservationer

1. Våld mot äldre, punkt 3 (M, SD, KD)

av Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Adam Marttinen (SD), Andreas Carlson (KD), Ellen Juntti (M) och Pål Jonson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:442 av Lars-Arne Staxäng och Ann-Britt Åsebol (båda M) och 2016/17:3228 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att det behöver säkerställas att rättsväsendet ser särskilt allvarligt på brott mot äldre och andra som kan ha svårt att värja sig mot brott. Åklagarmyndigheten bör därför ges i uppdrag att följa upp den reform som den förra regeringen genomförde för sex år sedan och som syftade till att straffskärpningsgrunderna i brottsbalken skulle få större genomslag. Om det behövs ska ytterligare skärpningar föreslås. Svårare brott ska straffas strängare än lindrigare brott. Även försvårande omständigheter ska naturligtvis beaktas vid bedömningen av straffvärdet, såsom att brott begås mot någon som har svårare att värja sig. Det är viktigt att rättsväsendet använder den möjligheten fullt ut för att samhällets signaler om synen på allvaret i sådan brottslighet ska vara tydliga. Det bör vara regeringens uppgift att vidta åtgärder som tillgodoser vad vi nu anfört.

2. Barn som upplevt våld, punkt 5 (M, C, L, KD)

av Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Johan Hedin (C), Roger Haddad (L), Andreas Carlson (KD), Ellen Juntti (M) och Pål Jonson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3237 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Anmäld misshandel mot barn har ökat kraftigt sedan 2006. Brottsförebyggande rådet (Brå) har särskilt studerat denna ökning. Resultatet tyder på att den allra största delen av ökningen beror på förändringar i anmälningsbeteende. Enligt Brå upplever anmälarna att det krävs mindre grovt våld jämfört med tidigare för att en polisanmälan ska bedömas som befogad. Det är positivt att reaktionerna på barnmisshandel har skärpts. Fortfarande återstår dock mycket att göra för barnen som lever i hem där våld förekommer. Polisen ska i samband med en brottsanmälan om våld eller övergrepp inom familjen dokumentera vad barnet har upplevt och hur det kan ha påverkats. En översyn bör göras av hur detta faller ut i praktiken och vilka förändringar som kan behöva göras för att ytterligare stärka barnperspektivet i mötet med barn som upplevt våld i det egna hemmet. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

3. Hedersrelaterat våld, punkt 6 (M, C, KD)

av Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Johan Hedin (C),
Andreas Carlson (KD), Ellen Juntti (M) och Pål Jonson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 23,

2016/17:3372 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 30 och

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 38.

Ställningstagande

Tusentals personer lever under hot från sina anhöriga på grund av en s.k. hederskultur. Detta är oacceptabelt. Samhället ska markera med kraft mot dessa brott. Individuella mänskliga fri- och rättigheter är universella, och ingen inskränkning av dessa ska kunna rättfärdigas med religion, kultur eller tradition. Vi anser att det behövs en kartläggning av omfattningen av hedersrelaterad brottslighet och hur utvecklingen ter sig. Rättsväsendet ska ha de verktyg som behövs för att skydda brottsoffren. Det handlar bl.a. om ökad kunskap, stöd till drabbade och ett tydligt myndighetsansvar. Det behöver även göras en översyn av lagstiftningen i syfte att motverka hedersrelaterade brott och öka lagföringen av sådana brott. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anfört.

4. Ytterligare åtgärder för att förhindra att unga blir gifta mot sin vilja, punkt 8 (M, C, L, KD)

av Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Johan Hedin (C), Roger Haddad (L), Andreas Carlson (KD), Ellen Juntti (M) och Pål Jonson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3237 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 5 och

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 37.

Ställningstagande

Den reform mot tvångsäktenskap som den förra regeringen genomförde 2014 innebär att Sverige inte längre erkänner äktenskap som ingåtts utomlands via ombud, att skyddet mot barnäktenskap stärkts och att äktenskapstvång kriminaliserats. Vi anser att det dock krävs ytterligare insatser för att motverka tvångsgifte och hot om tvångsgifte. Det kan exempelvis handla om tydliga och riktade informationskampanjer, men också lagändringar som kriminalisering av stämpling till äktenskapstvång. Det bör också övervägas om en separat tvångsäktenskapsenhet behövs för att hantera frågor om tvångsäktenskap hos polisen eller någon annan myndighet. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu anför.

5. Rättsväsendets arbete mot hatbrott, punkt 9 (L)

av Roger Haddad (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 14.

Ställningstagande

För att bekämpa hatbrott måste kunskapen om hatbrott stärkas inom hela rättskedjan. Offren måste våga anmäla, och det förutsätter att hbt-personer känner ett förtroende för rättsväsendet. För att bygga upp ett sådant förtroende måste hela rättskedjan fungera när en hbt-person som utsatts för hatbrott vänder sig till de rättsliga myndigheterna. För att uppnå detta krävs insatser för att stärka kunskapen inom rättsväsendet, från polis till åklagare och domstolar, om hur man bemöter och utreder hatbrott mot hbt-personer.

Den förra regeringen gav 2014 dåvarande Rikspolisstyrelsen ett särskilt uppdrag att utveckla arbetet för att bekämpa alla slags hatbrott, bl.a. genom att stärka kunskapen inom polisen om hatbrott. Utredningen överlämnades till regeringen. Bland åtgärderna återfinns att det i de tre storstadsregionerna ska inrättas hatbrottsgrupper som bl.a. kan ansvara för kompetensstöd, samordning, brottsofferstöd och uppföljning i hela regionen. Övriga polisregioner ska se till att de också har förmåga att hantera denna brottslighet. Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Brottsförebyggande rådet (Brå) har vidare enats om att beskriva hatbrott på ett enhetligt sätt, vilket innebär ökade förutsättningar att identifiera, kartlägga och lagföra hatbrott.

Polismyndigheten har vidare i sitt regleringsbrev för 2016 i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som har vidtagits som ett resultat av det tidigare uppdraget att utveckla arbetet för att bekämpa hatbrott. I kravet på återrapportering ingår att föra ett resonemang om vilka effekter åtgärderna bedöms ha lett till eller bedöms komma att leda till. Vidare ska redovisningen innehålla en beskrivning av hur myndigheten avser att fortsätta utveckla arbetet för att bekämpa hatbrott. Redovisningen ska lämnas senast den 1 mars 2017.

Jag anser att det är viktigt att särskilda utbildningsinsatser görs för att stärka hbt-kompetensen inom hela rättsväsendet och att Polismyndigheten fortsätter att stärka den nationella utbredningskompetensen kring hatbrott. Jag välkomnar därför att Polismyndigheten har fått detta uppdrag och anser att det är viktigt att det fortsatta arbetet präglas av långsiktighet.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu har anfört.

6. Ökad användning av kontaktförbud, punkt 11 (SD, C, L)

av Johan Hedin (C), Adam Martinen (SD) och Roger Haddad (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:1720 av Said Abdu (L) och

2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 4 och
bifaller delvis motionerna
2016/17:392 av Annicka Engblom m.fl. (M) yrkandena 3 och 4,
2016/17:2785 av Anna Wallén (S) och
2016/17:3037 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 29.

Ställningstagande

Vi vill att fotboja ska användas också vid kontaktförbud och vid utvidgat kontaktförbud, i stället för bara vid särskilt utvidgat kontaktförbud som är fallet i dag. Detta innebär att frizonen för kvinnan blir större och att fotboja kan meddelas som en förstahandsåtgärd. Vi vill att både hotbilden och offrets rätt till rörelsefrihet ska väga tyngre än i dag. Det är inte rimligt att man ska behöva vänta på att ett kontaktförbud utan fotboja misslyckas. Regeringen bör vidta åtgärder för att se till att det vi nu anfört blir tillgodosett.

7. Skärpt straff för överträdelser av kontaktförbud, punkt 12 (SD)

av Adam Marttinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 2 och
2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att straffet för att överträda ett kontaktförbud ska skärpas avsevärt. Detta kan exempelvis göras genom att ett minimifängelsestraff införs för överträdelse av kontaktförbud, att en grov brottsrubricering införs och att ett minimifängelsestraff införs för olaga förföljelse. Det viktiga är att det nya straffet blir så kännbart att få skulle vilja riskera att överträda ett kontaktförbud. Regeringen bör vidta åtgärder för att se till att det jag nu anfört blir tillgodosett.

8. Skärpt straff för överträdelser av kontaktförbud, punkt 12 (L)

av Roger Haddad (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 2 och
bifaller delvis motion
2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör se över straffskalan för överträdelse av kontaktförbud. Den nationella samordnaren mot våld i nära relationer har föreslagit att böter tas bort ur straffskalan och att maximistraffet höjs till två års fängelse. Vid ringa överträdelser som inte är klart ursäktliga bör påföljden vara böter (SOU 2014:49). Jag delar denna bedömning. Det bör vara regeringens uppgift att vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anför.

9. Förenkla utfärdandet av kontaktförbud, punkt 13 (SD)

av Adam Marttinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

I dag är det alldeles för svårt för en utsatt kvinna att få en ansökan om kontaktförbud beviljad mot en man som riskerar att utsätta henne för våld. Brottsförebyggande rådet (Brå) har uppmärksammat detta och påtalar att så mycket som 70 procent av alla som ansökte om kontaktförbud 2012 fick avslag på sin ansökan. Det är dessutom ett rent lotteri om vem som får kontaktförbud beviljat. Enligt den statistik som stiftelsen Tryggare Sverige sammanställt finns det oacceptabla skillnader geografiskt i Sverige för hur lätt det är att få en ansökan om kontaktförbud beviljad. Jag anser att det bör bli lättare för utsatta kvinnor att få kontaktförbud utfärdade mot gärningsmän. Lagstiftningen bör också utformas så att sannolikheten att få en ansökan om kontaktförbud beviljad blir mer rättssäker och därmed också mer enhetlig geografiskt. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anför.

10. Utöka området för kontaktförbud, punkt 14 (L)

av Roger Haddad (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att området för kontaktförbudet ska utökas. Detta kräver att lagen ändras så att särskilt utvidgat kontaktförbud ska kunna meddelas i fler fall och i särskilt allvarliga fall kunna gälla en hel kommun eller flera kommuner – ett kommunalt vistelseförbud eller en omvänd kommunarrest för förövaren. Brottsoffrets rätt till en skyddad zon måste gå före gärningsmannens rörelsefrihet. Regeringen bör vidta åtgärder för att se till att det jag nu anfört blir tillgodosett.

11. Information till brottsoffer, punkt 16 (C)

av Johan Hedin (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:865 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 6.

Ställningstagande

Allmänhetens förtroende för polisen och de rättsvårdande myndigheterna är viktigt. Det händer emellertid ofta att brottsoffer får höra att polis och åklagare avstår från att utreda brott. Detta sker ibland för att brottet inte påverkar straffet för den misstänkte eller, då det gäller brott där samhällsintresset av att bestraffa brottet är ovanligt lågt, för att frigöra utredningsresurser som kan användas till annat. Detta är i sin ordning. För att inte förtroendet för

rättsväsendet ska minska är det emellertid mycket viktigt att de inblandade i processen får veta varför, om det visar sig att deras fall inte utreds eller om det läggs ned och att polisen i större utsträckning informerar de drabbade. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anför.

12. Utveckla polisens arbetssätt, punkt 17 (KD)

av Andreas Carlson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 7.

Ställningstagande

På varje polisstation ska det finnas en brottsofferstödande person. Den som anmäler ett brott kan på så sätt tidigt få hjälp och stöd. Brottsofferstödjaren bör helst vara en person från Brottsofferjouren eller annan förening, men det kan också vara en socialsekreterare från kommunen.

Polismyndigheten i Uppsala län var först i landet med en enhet med fokus enbart på brottsoffren. Brottsofferenheten startade 2003, och består till hälften av poliser och till hälften av civila, bl.a. psykologer, jurister och kriminologer. Syftet med enheten är att utveckla hela myndighetens brottsofferstödande och brottsförebyggande arbete samt att utveckla alla anställdas arbete i dessa frågor. Det handlar bl.a. om att utveckla samverkansformer, finna rutiner, bedriva utbildning samt genomföra kartläggningar och utvärderingar.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anför.

13. Stödcentrum för unga brottsoffer, punkt 18 (KD)

av Andreas Carlson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 13.

Ställningstagande

Jag vill att verksamheten med stödcentrum för unga brottsoffer byggs ut till att omfatta hela landet. Kring millennieskiftet startades Sveriges första stödcentrum för unga brottsoffer. Därefter har liknande stödcentrum spridits över landet. Dessa stödcentrum drivs av olika kommuner och har frivilliga stödpersoner kopplade till sig. I Stockholms län är stödcentrumen placerade vid polisstationerna. Den unge brottsutsatte får en stödperson som är jurist och kan förklara hur rättsväsendet fungerar och varför exempelvis åklagare och domstolar agerar som de gör. Stödcentrum kan också erbjuda medling mellan brottsoffer och förövare.

Föräldrar som får veta att deras barn drabbats av brott känner i grund och botten samma sak som det drabbade barnet: chock, förlorad trygghet, att vara kränkt, skuld känslor, oro inför framtiden. Därför får även föräldrar samtalsstöd av stödcentrum för unga brottsoffer.

Stödcentrum för unga brottsoffer bör få ökat stöd. Verksamheten bör byggas ut så att den omfattar hela landet. Flera kommuner kan samverka om ett centrum. Kommunerna ska vara skyldiga att se till att det finns stödcentrum för unga som utsatts för brott.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anfört.

14. Stödet till brottsofferjourer, punkt 19 (KD)

av Andreas Carlson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

De ideella organisationerna har stor betydelse för att förebygga våld, hjälpa dem som har utsatts för brott och vara ett stöd för personer som vill lämna kriminalitet eller missbruk. Det finns i dag ca 100 brottsofferjourer i Sverige. Genom brottsofferjourerna kan offret få en ideell brottsofferstödjare. Brottsofferstödjaren kan exempelvis följa med vid rättegången.

Till stor del har det statliga stödet till den ideella sektorns arbete med brottsoffer utgjorts av projektbaserade pengar som betalats ut under begränsade tidsperioder. Staten har flera olika finansieringskanaler för det lokala brottsofferstödjande arbetet. Dels fördelas bidrag till centralorganisationerna Riksorganisationen för tjejjourer och kvinnojourer i

Sverige (Roks) och Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbund (SKR) via Socialstyrelsen, dels kan lokala kvinnojourer tillsammans med kommunen söka bidrag hos länsstyrelsen. För att skapa kontinuitet och långsiktighet i verksamheterna är det angeläget att stödet blir förutsägbart. Därför föreslås att statens bidrag till föreningar som verkar inom brottsoffersektorn ska fördelas direkt till de lokala verksamheterna av Brottsoffermyndigheten. Det statliga ekonomiska stödet till de lokala ideella brottsofferstödande verksamheterna bör vara långsiktigt och inte projektbaserat. Brottsofferjourerna arbetar med ideella resurser och knappa medel. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anför.

15. Skadestånd till brottsoffer, punkt 21 (C, KD)

av Johan Hedin (C) och Andreas Carlson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 23,
2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 11 och
2016/17:1785 av Said Abdu (L).

Ställningstagande

Många brottsoffer vittnar om att svårigheten att få ut ett tilldömt skadestånd gör att kränkningen efter brottet blir än större. Det måste bli lättare för brottsoffer att få ut tilldömt skadestånd, då detta i dag ofta upplevs som en orimligt krånglig process. Brottsoffers rättigheter bör tillgodoses bättre när det gäller bedömning av skadeståndets och ersättningens storlek, sättet för utbetalning och hanteringstider samt det sammantagna skyddet för brottsoffer. När det gäller brottsoffer som tilldömts skadestånd för brott som begåtts mot dem och där gärningsmannen har dömts till fängelse bör brottsoffret självt inte behöva kräva in skadeståndet från gärningsmannen. I stället bör det vara ett statligt ansvar att betala ut skadeståndet till brottsoffret. Staten ska därefter kräva in beloppet från gärningsmannen. Det bör vara regeringens uppgift att vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu har anför.

16. Statlig skadeståndsgaranti, punkt 22 (SD)

av Adam Marttinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:1744 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 1 och

2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 13.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna har länge drivit frågan om att reformera det svenska systemet för indrivning av skadestånd och utbetalning av brottsskadeersättning. Att systemet förändrats så att Brottsoffermyndigheten inte längre slentrianmässigt kan sätta ned utdömda skadestånd till en lägre summa i form av brottsskadeersättning är mycket glädjande. Emellertid anser jag att den nuvarande ordningen – att brottsoffer först måste försöka driva in det utdömda skadeståndet från gärningsmannen innan de kan vända sig till Brottsoffermyndigheten och ansöka om brottsskadeersättning – är mycket otillfredsställande. För att minska onödigt lidande för brottsoffret, vill jag att regeringen utarbetar ett förslag om en statlig skadeståndsgaranti för brottsoffer. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu har anfört.

17. Översyn av skadeståndsnivåerna, punkt 23 (KD)

av Andreas Carlson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 10.

Ställningstagande

De skadestånd som tilldöms i Sverige är låga både i ett internationellt perspektiv och i förhållande till vad allmänheten anser vara en rimlig nivå. Skadestånden för kränkning i samband med brott står inte i rimlig proportion till de belopp som utdöms i samband med andra typer av kränkningar. När en person nekas inträde på en krog utifrån någon av diskrimineringsgrunderna, eller när en person är misstänkt för brott och frihetsberövas, uppgår skadestånden till betydligt större summor än vad som utgår till ett

våldsbrottsoffer. Justitieutskottet hänvisade vid behandling av denna fråga under förra riksmötet till att det är rättstillämpningens uppgift att avgöra skadeståndsnivåer. Utskottet hänvisade också till en 15 år gammal proposition. Jag menar att tiden är mogen för en översyn av skadeståndsnivåerna. Det bör varar regeringens uppgift att vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu har anfört.

18. Höjda skadeståndsnivåer, punkt 24 (SD)

av Adam Marttinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:1744 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 2 och

2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 12.

Ställningstagande

Dagens skadeståndsnivåer, när det gäller kränkthetsersättningar, stämmer inte överens med det allmänna rättsmedvetandet. Detta har inte minst framgått av studien Kränkning och upprättelse – En rättssociologisk studie av kränkthetsersättning till brottsoffer från Lunds universitet 2012. Jag vill därför också att regeringen tar fram ett förslag som avsevärt höjer skadeståndsnivåerna för allvarligt kränkande brott såsom grova vålds- och sexualbrott. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det jag nu anfört.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (M)

Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Ellen Juntti (M) och Pål Jonson (M) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden av företrädare för Moderaterna i motsvarande frågor i betänkande 2015/16:JuU22. Vi vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (SD)

Adam Marttinen (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstaganden av företrädare för Sverigedemokraterna i motsvarande frågor i betänkandena 2014/15:JuU18 och 2015/16:JuU22. Jag vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (L)

Roger Haddad (L) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstaganden av företrädare för Liberalerna i motsvarande frågor i betänkande 2015/16:JuU22. Jag vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

4. Motioner som bereds förenklat, punkt 26 (KD)

Andreas Carlson (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstaganden av företrädare för Kristdemokraterna i motsvarande frågor i betänkande 2015/16:JuU22. Jag vidhåller de synpunkter som har framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:392 av Annicka Engblom m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten till särskilt kontaktförbud bör användas av rättsväsendet i högre utsträckning än i dag och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna att genom ytterligare elektronisk övervakning skydda personer som hotas av våld i hemmet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:442 av Lars-Arne Staxäng och Ann-Britt Åsebol (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheter att skärpa straffen för brott som är riktade mot äldre och särskilt utsatta personer och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:865 av Annie Lööf m.fl. (C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om information till brottsoffer om hanteringen av anmälda brott och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skadestånd till brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:917 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla jobbsökande till samtliga yrken inom vilka man kontinuerligt arbetar med barn obligatoriskt ska registerkontrolleras för tidigare sexualbrottsbelastningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga arbetssökande som har dömts för sexualbrott mot barn eller för allvarliga sexualbrott mot vuxna alltid ska nekas anställning i yrken inom vilka man kontinuerligt handskas med barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:1041 av Åsa Westlund och Ida Karkiainen (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer långsiktiga förutsättningar för brottsofferjourernas viktiga verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rättsväsendets arbete mot hatbrott och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1538 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att ta brott av unga mot unga på allvar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över det offentliga stödet till brottsofferjourer och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka avgiften till Brottsofferfonden och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medling ska erbjudas oberoende av gärningsmannens ålder och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en nationell samordnare för medling och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla polisens arbetssätt och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommuners skyldighet att finansiera brottsofferstöd och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av skadeståndsnivåerna och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om automatisk utbetalning av skadestånd och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stödcentrum för unga brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1720 av Said Abdu (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka användandet av elektronisk fotboja vid kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1744 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag om en statlig skadeståndsgaranti för brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag om höjda skadeståndsnivåer för allvarligt kränkande brott, såsom grova vålds- och sexualbrott, och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1769 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ändring i lagstiftningen med syfte att förenkla utfärdandet av kontaktförbud för utsatta kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för överträdelser av kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjda skadestånd för kvinnovåldsbrott och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en statlig skadeståndsgaranti och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1785 av Said Abdu (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska säkra brottsoffers rätt till statlig ersättning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2506 av Paula Bieler m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ofödda barn från vecka 22 ska ges juridiskt skydd och att den som begår våld som drabbar barnet ska kunna ställas inför rätta för detta på samma sätt som om barnet redan vore fött, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över och utvidga de yrkesgrupper som omfattas av krav på utdrag ur belastningsregistret eftersom de medför kontinuerlig kontakt med barn, om att förbjuda anställningar av personer som dömts för grova sexual- och våldsbrott inom dessa yrken samt om att säkerställa att anställningar vid sådana positioner upphör om sådan dom fastställs efter det att anställning skett, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2610 av Stefan Nilsson och Annika Hirvonen Falk (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökat antal barnahus och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra barnahusens målgrupp och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2627 av Annika Qarlstson (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polis, åklagare, domare och nämndemän ska genomgå utbildning rörande våld i nära relationer och sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2785 av Anna Wallén (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över möjligheten till ökad användning av elektronisk övervakning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3017 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast vidta åtgärder i linje med Nordens välfärdscenters rapport När samhället inte ser, hör eller förstår och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur funktionsnedsättning kan tas med i lagstiftningen om hatbrott och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3037 av Annika Qarlstson m.fl. (C):

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisen i större utsträckning utreder behov av besöksförbud och andra personskyddsåtgärder vid anmälan om våld i nära relationer och att elektronisk fotboja ska kunna användas vid fler fall av kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rättsväsendet och psykiatrin ska använda evidensbaserade och välbeprövade riskbedömningsinstrument för att bedöma risken för framtida våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rutinerna vid risk- och hotanalyser som görs hos polisen vid anmälan om våld i nära relationer följt av handlingsplaner och stöd ska ses över och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kräva bättre samordning mellan ansvariga myndigheter som kommer i kontakt med våldsutsatta personer och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra informationskampanjer om sexköpslagen i Sverige och internationellt och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkta insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera lagstiftningen mot tvångs- och barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3193 av Jan Björklund m.fl. (L):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn som upplevt våld i nära relationer bör ses och behandlas som brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3228 av Beatrice Ask m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag till Åklagarmyndigheten att följa upp alliansregeringens reform avseende straffskärpningsgrunderna i brottsbalken och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3237 av Beatrice Ask m.fl. (M, C, L, KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisens arbete i situationer där barn upplever våld i det egna hemmet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ytterligare åtgärder för att förhindra att unga blir gifta mot sin vilja och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD):

79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnahus ska finnas tillgängliga över hela landet och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att synliggöra barn i rättsprocessen samt synliggöra barn som bevitnat våld i hemmet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3372 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkta insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera lagstiftningen mot tvångs- och barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3388 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera lagstiftningen mot tvångs- och barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkta insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om likvärdighet i stödet till brottsoffer över hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3474 av Roger Haddad m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpt straff för överträdelse av kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökning av området för kontaktförbudet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad användning av elektronisk fotboja och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
26. Motioner som bereds förenklat		
2016/17:917	Richard Jomshof m.fl. (SD)	1 och 2
2016/17:1041	Åsa Westlund och Ida Karkiainen (båda S)	
2016/17:1538	Andreas Carlson m.fl. (KD)	1, 4–6 och 9
2016/17:2506	Paula Bieler m.fl. (SD)	7 och 33
2016/17:3193	Jan Björklund m.fl. (L)	13
2016/17:3305	Emma Henriksson m.fl. (KD)	79 och 81
2016/17:3388	Anna Kinberg Batra m.fl. (M)	40